

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA PODNIKOVÉHO MANAŽMENTU**

Evidenčné číslo: 104004/I/2018/36069191763974148

STARTUPY PÔSOBIACE V OBLASTI ZDIELANEJ EKONOMIKY

Diplomová práca

2018

Bc. Michaela Vaňovičová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA PODNIKOVÉHO MANAŽMENTU**

**STARTUPY PÔSOBIACE V OBLASTI ZDIEĽANEJ
EKONOMIKY**

Diplomová práca

Študijný program: Podnikové financie

Študijný odbor: Finančný manažment

Školiace pracovisko: Katedra podnikových financií

Vedúci práce: Ing. Marián Smorada, PhD

Bratislava 2018

Bc. Michaela Vaňovičová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval(a) samostatne a že som uviedol (uviedla) všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Rada by som pod'akovala môjmu vedúcemu diplomovej práce Ing. Mariánovi Smoradovi, PhD. za ochotu, cenné pripomienky a odborné vedenie pri písaní tejto práce.

ABSTRAKT

VANOVIČOVÁ, Michaela: *Startupy pôsobiace v oblasti zdieľanej ekonomiky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta podnikového manažmentu; Katedra podnikových financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Marián Smorada, PhD. – Bratislava: FPM EU, 2018, počet strán 73 s.

Cieľom záverečnej práce bolo poskytnúť čitateľom ucelený pohľad najmä na finančné aspekty zdieľanej ekonomiky a na vybranom startupe tieto aspekty analyzovať a vyhodnocovať. Práca je rozdelená do štyroch. kapitol. Obsahuje 8 grafov a 9 tabuliek.

Prvá kapitola je venovaná teoretickému rozboru problematiky zdieľanej ekonomiky v podmienkach Slovenskej republiky a vo svete. Obsahom prvej kapitoly je charakteristika zdieľanej ekonomiky, analýza princípov fungovania zdieľanej ekonomiky a súčasné regulačné prekážky a budúce výzvy pre zdieľanú ekonomiku.

V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ práce, metódy a metodika predloženej diplomovej práce.

Záverečná kapitola sa zaoberá komparáciou vybraných podnikov z pohľadu spotrebiteľa, z pohľadu podnikateľa a z pohľadu výsledkov finančnej analýzy oboch podnikov.

Výsledkom riešenia danej problematiky je komparácia podniku zastupujúceho oblasť zdieľanej ekonomiky – Uber Slovakia s.r.o. a podniku reprezentujúceho tradičný model podnikania v našich podmienkach - KOLLUP s.r.o. prevádzkujúci službu hello Taxi. Cieľom praktického výstupu diplomovej práce bolo porovnať podnik v oblasti zdieľanej ekonomiky a podnik reprezentujúci oblasť tradičnej ekonomiky, ktoré poskytujú rovnaký typ služby a pôsobia v rovnakom segmente trhu.

Kľúčové slová:

Internet, platforma, podnikateľ, služba, spotrebiteľ, zdieľaná ekonomika.

ABSTRACT

VANOVIČOVÁ, Michaela: *Startups in the field of sharing economy*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of business management; Department of Corporate Finance. – Ing. Marián Smorada, PhD. – Bratislava: FPM EU, 2018, number of pages 73 p.

The aim of the final thesis was to give readers a coherent view about especially financial aspects on sharing economy and analyse and evaluate these financial aspects on chosen startup. This thesis is divided into 4 chapters. It contains 8 graphs and 8 tables.

The first chapter is devoted to theoretical analysis about sharing economy in Slovak republic and in the world. Content of the first chapter is the characteristic of the sharing economy, the analysis of the principle of functioning sharing economy and the current regulatory barriers and future challenges for sharing economy.

The next part describes the aim of the thesis, methods and methodology of this presented diploma thesis.

The final chapter deals of comparison chosen businesses from the consumer's point of view, from the point of view of the entrepreneur and from the point of view of the results financial analysis of both businesses.

The result of the work solution is the comparison of the company representing the area of shared economy – Uber Slovakia s.r.o. and company representing a traditional business model in our conditions – KOLLUP s.r.o. operates the services hello Taxi.

The aim of the practical output of this diploma thesis was to compare the company in the area of shared economy and the company representing the area of traditional economy, which provide the same type of service and operate in the same segment of market.

Keywords:

Consumer, entrepreneur, internet, platform, service, sharing economy.

O B S A H	str.
Zoznam tabuliek	9
Zoznam grafov	9
Zoznam obrázkov	10
Úvod	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	13
1.1 Princíp fungovania zdieľanej ekonomiky vo svete	16
1.2 Charakteristika zdieľanej ekonomiky s ohľadom na finančné aspekty.....	18
1.2.1 Faktory pôsobiace na rozvoj zdieľanej ekonomiky	22
1.2.2 Analýza podmienok podnikania v oblasti zdieľanej ekonomiky.....	25
1.2.3 Správanie spotrebiteľov v súvislosti s rozvojom zdieľanej ekonomiky	27
1.2.4 Profity a ohrozenia zdieľanej ekonomiky	28
1.2.5 Budúcnosť v generácií mileniáli	30
1.3 Súčasné regulačné prekážky a budúce výzvy pre zdieľanú ekonomiku	31
2 Cieľ práce.....	35
3 Metódy a metodika práce	36
4 Výsledky práce	38
4.1 Charakteristika Uber taxi.....	38
4.1.1 Porovnanie cenníka služby a kalkulácie cien	41
4.1.2 Otvorené protesty proti platforme Uber	42
4.2 Charakteristika Hello Taxi.....	43
4.3 Komparácia služieb Uber a Hello Taxi	44
4.3.1 Pohľad podnikateľov na podmienky poskytovania služby.....	46
4.3.2 Pohľad zákazníkov na poskytovanie služby osobnej prepravy	50
4.3.3 Finančná analýza podniku KOLLUP s.r.o. – Hello Taxi	52
4.3.4 Finančná analýza spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.....	57
Diskusia.....	63
Prínosy práce pre teóriu	65
Prínosy práce pre prax	65
Záver	67
Zoznam použitej literatúry	69

Zoznam tabuliek

<i>Tabuľka č.1: Porovnanie cien služieb prepravy Uber a Hello Taxi vo vybraných lokalitách</i>	<i>39</i>
<i>Tabuľka č.2: Porovnanie cien služieb prepravy Uber, Liftago a bežných cien v meste Bratislava</i>	<i>41</i>
<i>Tabuľka č.3: Cenník Hello Taxi vs UberX</i>	<i>51</i>
<i>Tabuľka č.4: Výsledok hospodárenia spoločnosti KOLLUP s.r.o.....</i>	<i>55</i>
<i>Tabuľka č.5: Ukazovatele rentability spoločnosti KOLLUP s.r.o.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabuľka č.6: Ukazovatele nákladovosti spoločnosti KOLLUP s.r.o.</i>	<i>57</i>
<i>Tabuľka č.7: Výsledok hospodárenia spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.</i>	<i>59</i>
<i>Tabuľka č.8: Ukazovatele rentability spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.</i>	<i>61</i>
<i>Tabuľka č.9: Ukazovatele nákladovosti spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.....</i>	<i>61</i>

Zoznam grafov

<i>Obrázok č. 1: Prehľad a lokalizácia najväčších európskych spoločností zdieľanej ekonomiky v roku 2016.</i>	<i>20</i>
<i>Obrázok č. 2: Zhodnotenie trhového kapitálu internetových spoločností a digitálnych platforiem v rokoch 1995 až 2015.....</i>	<i>21</i>
<i>Graf č. 1: Investície do digitálnych platforiem.....</i>	<i>22</i>
<i>Obrázok č. 3: Klasifikačná matica platforiem zdieľanej ekonomiky</i>	<i>24</i>
<i>Graf č. 2: Dospelý (v rokoch 18-31) v manželskom zväzku žijúci vo vlastnej domácnosti.....</i>	<i>30</i>
<i>Graf č. 3: Štruktúra majetku spoločnosti KOLLUP s.r.o.</i>	<i>52</i>
<i>Graf č. 4: Štruktúra finančných zdrojov spoločnosti KOLLUP s.r.o.</i>	<i>54</i>
<i>Graf č. 5: Vývoj hodnoty tržieb spoločnosti KOLLUP s.r.o. v rokoch 2011 až 2016.....</i>	<i>55</i>
<i>Graf č. 6: Štruktúra majetku spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.....</i>	<i>58</i>
<i>Graf č. 7: Štruktúra finančných zdrojov spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.....</i>	<i>59</i>
<i>Graf č. 8: Vývoj hodnoty tržieb spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. v rokoch 2015 až 2017.....</i>	<i>60</i>

Zoznam obrázkov

<i>Obrázok č. 1: Prehľad a lokalizácia najväčších európskych spoločností zdieľanej ekonomiky v roku 2016.</i>	<i>20</i>
<i>Obrázok č. 2: Zhodnotenie trhového kapitálu internetových spoločností a digitálnych platforiem v rokoch 1995 až 2015.....</i>	<i>21</i>
<i>Obrázok č. 3: Klasifikačná matica platforiem zdieľanej ekonomiky</i>	<i>24</i>

Úvod

Aj keď si to mnohokrát neuvedomujeme, každý z nás sa zúčastňuje ekonomického života, ktorý je napriek svojej komplikovanosti pochopiteľný a ovládateľný. Jedným z významných príkladov súčasného života, akým sa ľudia priamo zúčastňujú na pretváraní sveta financií a ekonomiky, je zdieľaná ekonomika, kde služby a tovary neposkytujú podniky, ale ľudia. Zdieľaná ekonomika poskytuje široké zameranie dopytu a ponuky od požičania náradia na opravu domu a drobné úpravy interiéru, až po požičanie traktora, prenájom bytu, požičanie auta v cudzej krajine alebo využitie inej osoby ako taxikára.

Dôvodom prečo sa zdieľaná ekonomika objavuje až v súčasnej dobe sú predovšetkým transakčné náklady, teda náklady, ktoré sprevádzajú akúkoľvek výmenu tovaru a služby medzi dvoma osobami. S nástupom internetu sa významným spôsobom zjednodušil spôsob, ako takéto služby vyhľadávať a ponúknuť. Taktiež sa zjednodušil spôsob, ako sa na cene dohodnúť a ako získať od druhej osoby peniaze za tovary a poskytnuté služby.

S globálnym hospodárskym poklesom v roku 2009 a rastúcou dôverou internetu a on-line platieb došlo k významnému posunu myslenia spotrebiteľov, k smerom prístupu k tovaru nad vlastníctvom tohto tovaru. Je mimoriadne populárne a moderné medzi sociálne inovatívnymi spotrebiteľmi zvýšiť použiteľnosť málo využívaných aktív prostredníctvom zdieľania. Zdieľaná ekonomika zväčšuje trh so všetkými spotrebnými tovarmi a službami a poskytuje konkurenčnú výhodu na strane ponuky a dopytu. Nový fenomén pozitívne vplýva na blahobyt spoločnosti a rast množstva kapitálu v ekonomike.

Pravdepodobne najznámejšou formou zdieľanej ekonomiky v Slovenskej republike je platforma Uber. Prostredníctvom aplikácie si môže zákazník objednať obyčajného človeka, ktorý na základe vlastníctva auta a vodičského preukazu poskytuje službu ako taxikár. Uberistom sa môže stať ktorákoľvek osoba, ktorá doloží výpis z registra trestov. Pracovný čas je voľný. To znamená, že ak chce poskytovať službu taxikára musí sa prihlásiť do aplikácie a už len čaká na objednávku. Za poskytnutie uvedenej služby sa neplatí v hotovosti. Pri spustení aplikácie človek zadáva číslo svojej karty, z ktorej mu stiahnu peniaze za službu.

V našich podmienkach pomerne dobre funguje platforma Žltý melón, kde si ľudia vzájomne poskytujú kolektívne pôžičky peňazí. Kľúčovým aspektom fungovania webovej stránky je, že investori, ktorí disponujú peniazmi navyše, požičiavajú peniaze ľuďom, ktorí

ich potrebujú, pričom jeden investor požičiava peniaze naraz niekoľkým dlžníkom. Tým rozloží riziko návratnosti pôžičiek na viac ľudí. Na Slovensku v súčasnosti existujú aj webové stránky, kde ľudia poskytujú svoje služby napr. Jaspravím alebo YuVe. Ľudia ponúkajú svoje služby aj prostredníctvom sociálnych sietí, kde preferujú zväčša samostatne vytvorené skupiny.

Slovenská vláda sa v súčasnosti podporou zdieľanej ekonomiky vo veľkej miere nezaobrá. Z tohto dôvodu vzniká priestor pre podniky, ktoré sa majú záujem o investovanie do nových technológií. Na základe finančných výhod, ktoré so sebou zdieľaná ekonomika prináša, vznikajú nové startupy s inovatívnymi produktmi a službami, ktoré sa snažia vyplniť medzeru na trhu. Cieľom predkladanej diplomovej práce je poskytnúť čitateľom ucelený pohľad najmä na finančné aspekty zdieľanej ekonomiky a na vybranom startupe tieto aspekty analyzovať a vyhodnocovať.

Stále existujú veľké nedostatky v porozumení systémov zdieľania, správania spotrebiteľov, dopadov na ekonomiku a predovšetkým dopadom na vývin podnikov. Preto je v tejto práci bližšie sledovaný a popísaný vývoj ekonomických, sociálnych a technických zmien prevažne zameraných na Slovensko. Takisto je sledované správanie spotrebiteľov, ich motivácia, spotrebiteľská kultúra v podmienkach zdieľanej ekonomiky a ich následné prepojenie na podniky. Významnou súčasťou predkladanej práce je posúdenie finančných aspektov zdieľanej ekonomiky, ktoré majú významný vplyv na vytváranie startupov v danej oblasti ekonomického sektora.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Zdieľať znamená mať alebo vlastniť niečo v tom istom čase ako niekto iný. Dať niekomu niečo, čo vlastníme, alebo dovoliť používať niekomu niečo, čo je naše. Zdieľať môžeme pocity, nápady, skúsenosti, predmety a mnohé ďalšie veci. Ľudia zdieľali už od začiatku. Spoločnosť si uvedomovala aké prospešné je pre nich kooperatívne správanie a aký to má vplyv na ekonomiku. V minulosti ľudia nepoznali menu na to, aby niečo ohodnotili, ale jednoducho vymieňali veci na základe komplementárnych potrieb. Barter bol dobrý spôsob obchodu, ale mal svoje nedostatky. Problém nastával v prípade ako William Stanley Jevons¹, anglický ekonóm, nazval: „dvojnásobná zhoda požiadaviek. “Pri výmene je nutné nájsť dve osoby, ktorých majetok vyhovuje ich potrebám a požiadavkám, čo v tom čase nebolo ľahké. V súčasnosti je na tento problém odpoveďou internet. V súčasnosti sú ľudia poprepájaný s celým svetom. Využívanie technológií poskytlo priestor na rozvoj nového druhu zdieľania, dnes známy ako zdieľaná ekonomika, je len updateom pre zdieľanie.

Zdieľanie tovarov a služieb v súčasnosti existuje v mnohých oblastiach života. Využíva sa pre zdieľanie náradia, kníh, nehnuteľností, informačných technológií či zariadení, ktorých kapacitu vlastníci plne nevyužívajú a môže ich ponúknuť k využívaniu ostatným. Týmto spôsobom podnik nakupuje kapacitu služby alebo predmetu, ktoré nemá vo svojom vlastníctve. Zdieľaná ekonomika tak prispieva k zmene štruktúry výdavkov podnikov a organizácií čo sa prejavuje vo vyššom podiele nákupu služieb na úkor odpisov a majetku. Najčastejším príkladom z praxe zdieľanej ekonomiky je poskytovanie ubytovania a zdieľanie nehnuteľností. Príkladom z podnikovej praxe je poskytovanie cloudových služieb, kde podnik využíva a nakupuje len výpočtový výkon bez nutnosti spravovania a vlastníctva samotných serverov.

Ekonomika zdieľania označuje ekonomický model vychádzajúci zo zdieľania statkov a služieb, požičiavania, prenájmu alebo ich výmeny. Zdieľanie je v tomto zmysle opakom vlastníctva.² Podniky alebo ľudia vzájomne zdieľajú svoje zdroje, ktorými disponujú a ktoré plne nevyužívajú. Ekonomika zdieľania predstavuje trend súčasnej doby, podmienený ekonomickou krízou v roku 2008 a dostupnosťou webových aplikácií, ktoré

¹ LIBRARY OF ECONOMICS. 2002. Money and the Mechanism of Exchange. In *Library of economics*[online]. 1876, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: <http://www.econlib.org/library/YPDBooks/Jevons/jvnMME1.html>>.

²BRADLEY, K. – PARGMAN, D. 2017. The Sharing Economy as the Commons of the 21st Century. In *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 2017 (10). s. 231-247. ISSN 1752-1378.

umožnili jednoduché, rýchle a pružné zdieľanie tovarov a služieb (napr. Ebay, Airbnb, Zipcar, Uber a pod.).

Vzostupom technologických inovácií, vznikli rôznorodé a veľmi významné inovatívne podniky. Tie výrazne ovplyvňujú správanie spotrebiteľov, spôsob, akým pracujú a komunikujú medzi sebou. Technológie im umožňujú aby sa doteraz nemožné nápady stali každodennou rutinou a zároveň modernizujú staré koncepty, ktoré posúvajú do nových sofistikovanejších rozmerov. Tieto podniky prevzali veľký podiel na trhu priemyselným spoločnostiam, ktoré vlastnili a spotrebitelia mali iba konzumovať. Tento nový trend umožňuje každému, aby bol zároveň spotrebiteľom aj výrobcom v jednom, spolu s potenciálom získať hotovosť. Koncepcia zdieľanej ekonomiky vytvorila nový trh, na ktorom možno obchodovať s aktívami, ktoré predtým neboli považované za speňažiteľné aktíva.

Význam modelov a platforiem zdieľanej ekonomiky na medzinárodných trhoch naberá na dôležitosti. Podstatu zdieľanej ekonomiky je možné definovať ako snahu o zefektívnenie procesov výmeny služieb a tovarov vrátane uspokojovania potrieb jednotlivcov v určitých komunitách. Oblasť zdieľanej ekonomiky je špecifická využívaním moderných technológií, ktoré zjednodušujú proces zdieľania služieb a tovarov, ale predovšetkým možnosťou zníženia nákladov na strane spotrebiteľa.³ Cestou ekonomiky zdieľania je možné dosiahnuť efektívnejšie využívanie produktov vlastnených obvyčajnými ľuďmi, čo môže ovplyvniť správanie jednotlivcov. Spotrebitelia sa tak môžu odkloniť od návykov konzumného spôsobu života, v ktorej je pre ľudí dôležité vlastniť smerom k spoločnosti, v ktorej ľudia eliminujú nutnosť vlastníctva a orientujú sa na zdieľanie služieb a tovarov s komunitou pre jej plnohodnotné využitie.⁴ V okolitých krajinách pomohol model zdieľanej ekonomiky k výraznému rozšíreniu konkurenčného prostredia tvoreného prevažne subjektmi tradičnej ekonomiky, a tým znížiť náklady na poskytované služby a zdieľané tovary.

Rýchla expanzia platforiem zdieľanej ekonomiky prinútila viaceré krajiny, vrátane municipalít na lokálnej úrovni, reagovať na prítomnosť nových podnikateľských modelov, predovšetkým v prípade odvetví, ktorých existencia je v tradičnej ekonomike podmienená

³SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2018. *Analýza zdieľanej ekonomiky v prostredí malých a stredných podnikov*. [online]. 2018, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/6_analyza_zdielanej_ekonomiky_v_prostredi_msp.pdf.

⁴BROWN, K. S. 2016. *The Sharing Economy: Challenges and Opportunities for People with Disabilities*. AARP Research report. [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: http://www.aarp.org/content/dam/aarp/research/surveys_statistic/econ%27/2016/sharing-economy-disabilities.doi.10.26419%252Fres.00141.00.pdf.

získaním oprávnenia a dodržiavaním zákonom regulovaných pravidiel. Jednotlivé krajiny, obce a mestá sú nútené citlivo reagovať na nové modely zdieľanej ekonomiky. Pozornosť by mali orientovať najmä na vytvorenie kvalitného legislatívneho rámca, ktorý umožní užívateľom platforiem zdieľanej ekonomiky profitovať z účasti na tomto zdieľaní prostredníctvom zníženia nákladov na výmenu tovarov a služieb alebo privyrobením si k príjmu z tradičnej ekonomiky.⁵ V neposlednom rade môže ekonomika zdieľania napomôcť k zvýšeniu zamestnanosti, rozvoju turistického ruchu a k zvýšeniu životnej úrovne obyvateľstva.

V roku 2013 FORBES⁶ odhadol, že príjmy plynúce priamo do peňaženiek ľudí zo zdieľanej ekonomiky prekročili 3,5 bilióna dolárov, pričom rast prekročil 25%. Pri takýchto pomeroch, začala byť zdieľaná ekonomika vnímaná ako významná sila ovplyvňujúca vývoj ekonomík po celom svete. Spoločnosti na tento trend museli rýchlo zareagovať. Ebay zdvojnásobil ratingový systém, čím zvýšil dôveryhodnosť a informovanosť u spotrebiteľov. Facebook umožnil vytváranie podrobných profilov, aby spotrebiteľia mohli zistiť viac informácií a dôveryhodnosť partnera, s ktorým idú zdieľať svoje aktíva. Spotrebiteľia pomocou nových aplikácií na smartfónoch mohli zdieľať a platiť kdekoľvek na svete. Lisa Gansky zakladateľka biznis blogu a autorka knihy *The Mesh: Why the Future of Business is Sharing* (Prečo je budúcnosť podnikania v zdieľaní) v knihe vysvetľuje, že sa presúvame zo sveta zameraného na vlastníctvo do sveta kde je dôležitý prístup k majetku.

Podobne ako mnohé iné krajiny disponuje Slovenská republika silným sektorom malých a stredných podnikov, ktorý reprezentuje až 99% z celkového podnikateľského sektora. V posledných rokoch došlo k miernemu zlepšeniu podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania, o čom svedčí aj podpora začínajúcich mladých inovatívnych technologických podnikov prostredníctvom vybudovania kvalitného legislatívneho a inštitucionálneho rámca podpory a rozvoja siete verejných a súkromných inštitúcií. Podnikanie v oblasti ekonomiky zdieľania reprezentuje ďalšie možnosti pre rozvoj malých a stredných podnikov, keďže otvára nové podnikateľské príležitosti, ktoré boli doposiaľ pre viaceré ekonomické subjekty neperspektívne.

⁵BOTSMAN, R. 2015. *Defining the Sharing Economy: What Is Collaborative Consumption – And What Isn't?* [online]. 2015, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.fastcompany.com/3046119/defining-the-sharing-economy-what-is-collaborative-consumption-and-what-isnt>.

⁶ GERON, T. 2013. Airbnb and The Unstoppable Rise Of The Share Economy. In *Forbes*[online]. 2013, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.forbes.com/sites/tomiogeron/2013/01/23/airbnb-and-the-unstoppable-rise-of-the-share-economy/#51337928aae3>>.

V prípade Slovenskej republiky je možné hovoriť o vytvorení inštitucionálneho rámca rozvoja a podpory inovatívnych technologických podnikov (startupov). Doposiaľ vytvorená štruktúra súkromných a verejných inštitúcií je aplikovateľná aj na oblasť ekonomiky zdieľania, keďže je založená na poskytovaní sprostredkovateľských služieb prostredníctvom moderných technológií. Pre komplexný rozvoj ekonomiky zdieľania na Slovensku je nutné dobudovanie legislatívneho rámca pokrývajúceho predovšetkým podmienky zapojenia užívateľov platforiem na dopytovej a ponukovej strane trhu.⁷ Výnimku reprezentuje oblasť zdieľania ubytovacích služieb, ktorú už v súčasnosti upravuje zákon. Je však potrebné podporiť najmä tie sektory, ktoré sú zamerané na život v komunite obcí, miest a regiónov. Zdieľaná ekonomika neposkytuje príležitosti iba pre produktívne obyvateľstvo, ale aj pre študentov stredných a vysokých škôl, seniorov, handicapovaných občanov, mamičky na rodičovskej dovolenke alebo pre dlhodobo nezamestnaných občanov. Z podpory zdieľanej ekonomiky môže profitovať celá spoločnosť, pričom optimálnym nastavením podmienok fungovania ekonomiky zdieľania vo vzťahu k tradičnej ekonomike je možné vyvolať silný synergický efekt, z ktorého môžu profitovať všetky zúčastnené subjekty.

1.1 Princíp fungovania zdieľanej ekonomiky vo svete

Zdieľaná ekonomika v súčasnosti už nie je iba o zdieľaní, ale taktiež o výmene, prenájme a spolupráci. Výstižnejší názov by bola skôr „párovacia ekonomika“, ktorá využíva prepojenie neznámych ľudí a párovanie ponuky a dopytu cez internetové platformy. Špecifikom zdieľanej ekonomiky je rozšírenie zdieľania na veľkú, prevažne anonymnú skupinu ľudí, ktorí sa nielenže nikdy nemuseli stretnúť, ale sú z rôznych častí sveta a nemusia hovoriť ani rovnakým jazykom.⁸

Významným aspektom zdieľanej ekonomiky je zvyšovanie blahobytu v spoločnosti aj bez toho, aby bola potrebná nová produkcia. Zdieľaná ekonomika umožňuje množstvo zdieľaní, výmen, spoluprác, prenájmov, ktoré by sa iným spôsobom nemohli uskutočniť.⁹ Nové zdieľanie predstavuje prácu s kladným súčtom, výsledkom ktorej získavajú obe

⁷SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2018. *Analýza zdieľanej ekonomiky v prostredí malých a stredných podnikov*. [online]. 2018, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/6_analyza_zdielanej_ekonomiky_v_prostredi_msp.pdf.

⁸CHOVANCULIAK, R. 2017. *Ako vznikla zdieľaná ekonomika*. [online]. Bratislava, 2017, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/426140/ako-vznikla-zdielana-ekonomika/>.

⁹BIEL, M. 2014. Podeliť sa a zarobiť. In *Trend* [online]. 2017, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2014/cislo-2/podelit-sa-a-zarobit.html>.

strany. Príklad fungovania zdieľanej ekonomiky je možné uviesť na živote v modernom 15 poschodovom panelákovom bloku, kde sa susedia osobne nepoznajú. Jeden zo susedov má doma vŕtačku, ktorú využije približne 15 minút v roku. Zvyšný čas je nevyužívaná. Prostredníctvom zdieľanej ekonomiky ju môže prenajať susedovi, ktorého nepozná. Zdieľaná ekonomika spárovala ponuku s dopytom suseda a uskutočnila sa výmena, ktorá by sa za iných podmienok neuskutočnila. Týmto spôsobom vzniká vo svete viac blahobytu. Jeden zo susedov si finančne polepšil, druhý sused mohol realizovať činnosť v byte a to i napriek tomu, že množstvo fyzických statkov zostalo nezmenené.

Pokiaľ chceme pochopiť pridanú hodnotu, ktorú zdieľaná ekonomika prináša, musíme analyzovať faktory, ktoré v minulosti bránili vo výmene. Týmto faktormi sú transakčné náklady spojené s dohadovaním podmienok výmeny, dohľadávaním informácií a dodržiavaním pravidiel. Platforma zdieľanej ekonomiky umožňuje ľuďom ľahko získať informácie o ponuke prostredníctvom otvorenia jednoduchej mobilnej aplikácie. Zdieľaná ekonomika oslobodzuje obe zmluvné strany od potreby následného dohadovania všeobecných podmienok zdieľania tovaru alebo služby (ceny, času a pod.) . Dodržanie podmienok výmeny alebo prenájmu zaisťuje platforma zdieľanej ekonomiky cez reputačné mechanizmy a spätné hodnotenie oboch zúčastnených strán.

Rozvoj zdieľanej ekonomiky v posledných rokoch zasiahol takmer všetky odvetvia tradičnej ekonomiky vyspelých krajín a v niektorých sektoroch postupne preniká aj na Slovensko. Dôležitou výhodou zdieľanej ekonomiky je, že prostredníctvom využívania moderných technológií umožňuje veľkému počtu ľudí participovať na zdieľaní vlastných tovarov a ponúkaní vlastných služieb iným ľuďom oveľa efektívnejšie, ako by tomu bolo v prípade iných foriem tradičnej ekonomiky.¹⁰

V niektorých sektoroch by oblasť tradičnej ekonomiky mohla byť vystavená oligopolnému správaniu subjektov na trhu alebo politike vyšších cien z dôvodu nedostatočnej konkurencie medzi prenajímateľmi tovarov alebo poskytovateľmi služieb. Práve možnosť zapojenia širokej skupiny ľudí do procesu zdieľania prostredníctvom ponuky prenájmu vlastných tovarov alebo vlastných schopností vo forme služieb cez platformy zdieľanej ekonomiky dokáže významným spôsobom zvýšiť konkurenciu v prostredí tradičnej ekonomiky.¹¹ Rozvoj ekonomiky zdieľania so sebou neprináša

¹⁰ SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2018. *Analýza zdieľanej ekonomiky v prostredí malých a stredných podnikov*. [online]. 2018, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/6_analyza_zdielanej_ekonomiky_v_prostredi_msp.pdf.

¹¹ FRENKEN, K. – SCHOR, J. 2017. Putting the Sharing Economy into Perspective. In *Environmental Innovation and Societal Transitions*(23). s. 3-10. ISSN 2210-4224.

výhradne samé pozitíva. Negatívnym aspektom je najmä schopnosť kontroly nad transakciami zo strany jednotlivých vlád na lokálnej aj celoštátnej úrovni.

1.2 Charakteristika zdieľanej ekonomiky s ohľadom na finančné aspekty

Nakoľko model zdieľanej ekonomiky nemá presné stanovené hranice je ťažké určiť presnú definíciu. V súčasnosti sa názov tejto ekonomiky môže interpretovať pod rôznymi označeniami ako napríklad kolaboratívna spotreba (collaborative consumption), kolaboratívna ekonomika (collaborative economy), ekonomika na požiadanie (on-demand economy), peer to peer ekonomika a mnohé ďalšie interpretácie, ktoré sú prepojené s pojmom zdieľaná ekonomika.

S cieľom preskúmať rôzne pohľady na koncept zdieľanej ekonomiky sa najskôr zameriame na prakticky orientovanú definíciu, ktorú nám poskytuje publikácia z roku 2016 vypracovaná Spoločným výskumným centrom, Európskej komisie vedy a výskumu. V publikácii popisujú výraz zdieľaná ekonomika ako bežne používané označenie širokej škály digitálnych komerčných alebo neziskových platforiem, ktoré uľahčujú výmenu medzi rôznymi hráčmi prostredníctvom rôznych spôsobov interakcie (P2P, B2B, P2B, B2P, G2G) a umožňujú spotrebu alebo využívanie kapitálových aktív, tovarov alebo zručností.¹²

Autori R. Botsman a R. Rogers v prvej knihe o zdieľanej ekonomike s názvom *What's Mine Is Yours – the rise of collaborative consumption*¹³ (Čo je moje je tvoje – vzostup kolaboratívnej spotreby) definujú, prostredníctvom technológií a peer komúní, zdieľanie, barter, požičiavanie, obchodovanie, prenájom a výmenu. Ďalej vysvetľujú ako sa zdieľaná ekonomika môže stať špecializovanou ekonomikou a zdôrazňujú obrovský sociálny, ekonomický a environmentálny potenciál tohto fenoménu.

Viacerí autori pri vymedzovaní zdieľanej ekonomiky sa odvolávajú na P2P ekonomiku. Tejto problematike sa bližšie venoval v článku *The political Economy of Peer*

¹² JRC Science Hub. 2016. The future of the EU collaborative economy. In *JRC science for policy report*[online]. 2016, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC102766/jrc102766%20collaborative%20economy%20foresight%20final.pdf>>.

¹³ BOTSMAN, R. - ROGERS, R. 2010. *What's Mine Is Yours: the rise of collaborative consumption*. USA: HarperCollins Publisher, 2010. 280 s. ISBN978-0-06-204645-1.

Production,¹⁴ Michael Bauwens. Autor, uvádza, že P2P sa týka tých procesov, ktoré majú za cieľ rozšíriť podiel účastníkov. P2P procesy vytvárajú použiteľnú hodnotu prostredníctvom bezplatnej spolupráce výrobcov, ktorí majú prístup ku kapitálu. Túto hodnotu neprodujú pre trh, ale pre komunitu užívateľov na univerzálnej báze. V tomto zmysle hovorí o treťom spôsobe výroby, režime riadenia a spôsobe vlastníctva. Preto si autor myslí, že P2P možno označiť za zdieľanú ekonomiku: „prispievame tým čím môžeme a berieme si to, čo potrebujeme.“ Podľa autora, je P2P ekonomika a teda P2P spoločnosť, cesta ako riešiť hlavný problém, ktorému čelíme a to ochrana planéty.

Na doplnenie prehľadu o definovaní zdieľanej ekonomiky, je potrebné vysvetliť čiastkové definície, ktoré sumarizujeme štúdiu z roku 2015 vypracovanú Ivanou Pais a Giancarlom Provasi.¹⁵ V štúdiu sa zameriavajú na vymedzenie 6 kategórií:

1. Nájomná ekonomika (Rental economy)
2. Peer to peer ekonomika (Peer to peer economy)
3. Ekonomika na vyžiadanie (On-demand economy)
4. Časové bankovníctvo a miestny systém obchodovania (Time banking and local Exchange trading system)
5. FLOSS
6. Sociálne poskytovanie úverov a crowdfunding (Social lending and crowdfunding)

Cieľom tohto prehľadu bolo zdôrazniť kontroverznú povahu zdieľanej ekonomiky a poukázať na to aké ťažké je poskytnúť jednotnú definíciu. Napriek tejto zložitosti sme sa pokúsili vytvoriť hrubý rámec s cieľom upriamiť pozornosť na určitú výraznú dynamiku a ukázať, ako sa diskusia o tomto fenoméne zvyšuje.

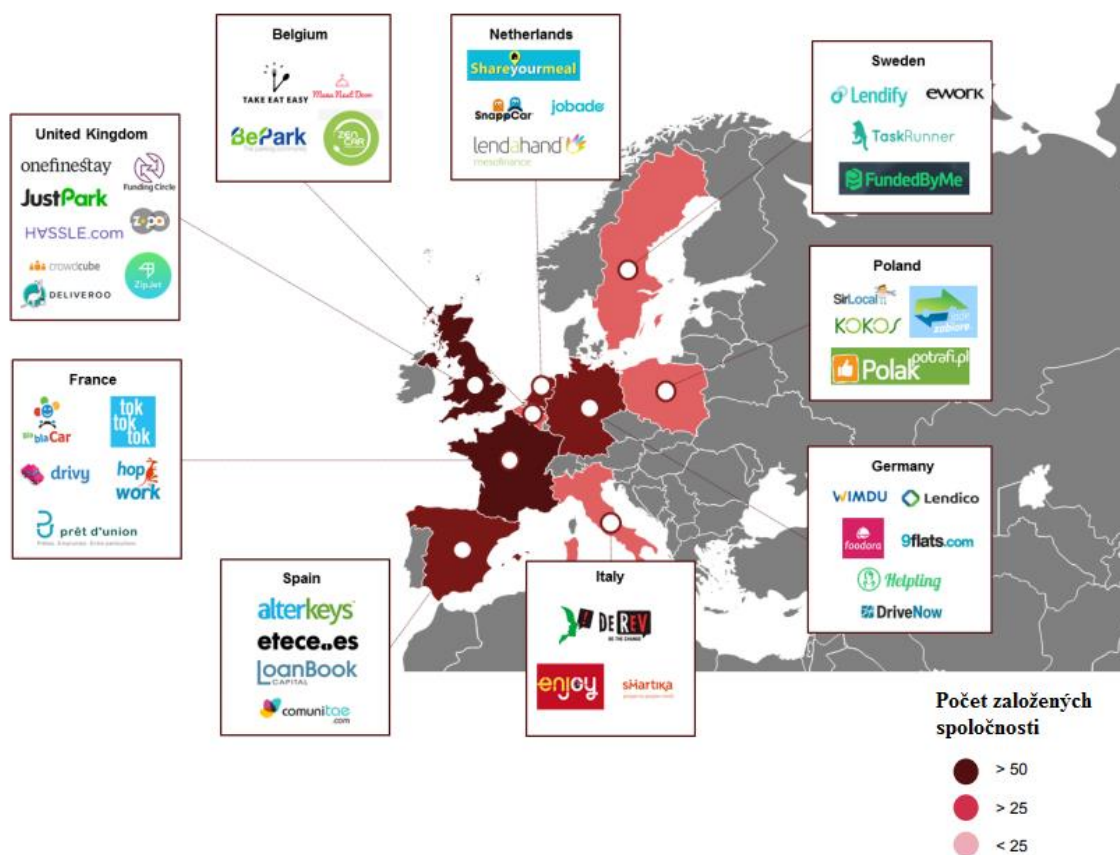
Nasledujúci obrázok č. 1 uvádza prehľad najväčších novozaložených spoločností zdieľanej ekonomiky na európskom kontinente. Odhadujeme, že viac ako 275 spoločností zdieľanej ekonomiky bolo založených v deviatich najväčších členských štátoch Európskej únie. Najväčší záujem o založenie spoločností v danom segmente trhu prejavila v roku 2016 Veľká Británia a Francúzsko, kde vzniklo približne 50 spoločností. V Nemecku, Španielsku a Holandsku bolo založených v danom roku 25 takýchto spoločností.

¹⁴ BAUWENS, M. 2006. The political economy of peer production. In *Post-authentic economics review*[online]. 2006, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <<http://www.paecon.net/PAEReview/issue37/Bauwens37.htm>>.

¹⁵ PAIS, I. - PROVASI, G. 2015. *Sharing Economy: A Step towards the Re-Embeddedness of the Economy?*. In *Stato e mercato*[online]. 2015, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <https://scholar.google.sk/scholar?q=Pais+Provasi+Sharing+Economy:+A+Step+towards+the+Re-Embeddedness&hl=sk&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ved=0ahUKEwiS672HnrZAWhKiwKHV7hABkQgQMIJDAA>.

Rovnakým dielom k rozvoju zdieľanej ekonomiky prispeli krajiny ako Švédsko, Taliansko, Poľsko a Belgicko.

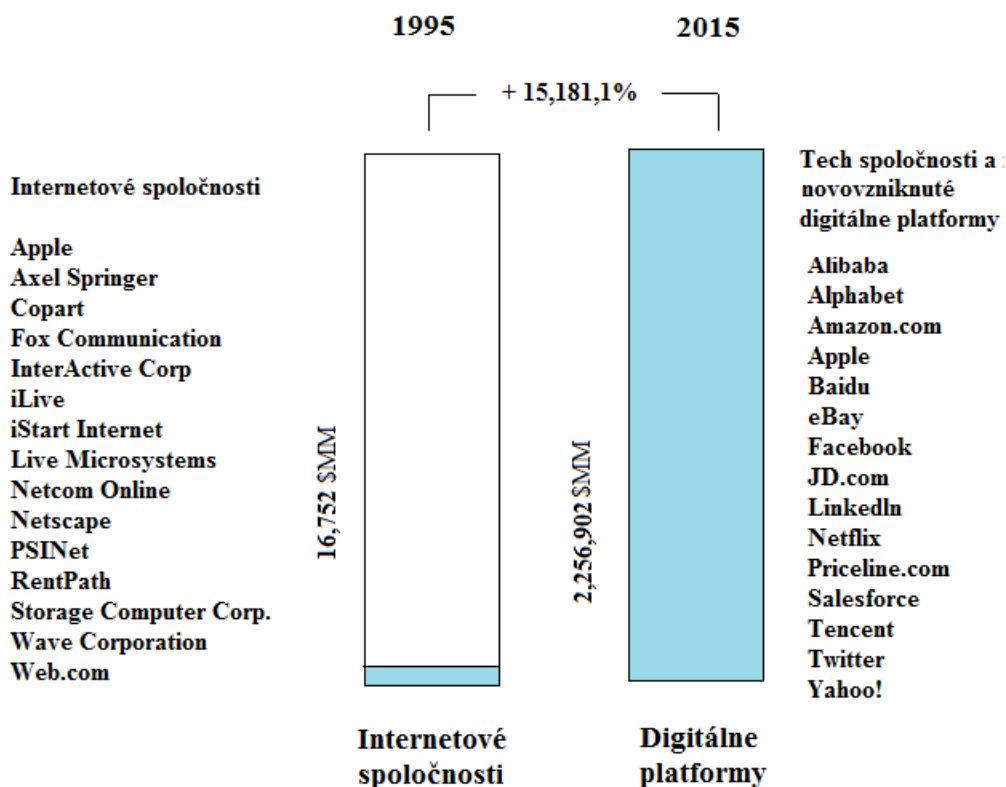
Obrázok č. 1: Prehľad a lokalizácia najväčších európskych spoločností zdieľanej ekonomiky v roku 2016.

Zdroj: Vaughan, Daverio, 2016

Ako sme už uviedli v predchádzajúcom texte jedným z kľúčových aspektov rozvoja digitálnych platforiem je prístup užívateľov k aplikáciám a webovým portálom, ktoré zabezpečujú zdieľanie, výmenu alebo prenájom tovarov a služieb. Rozvoj digitálnych platforiem a dosahovanie ekonomického rastu spoločností v danom segmente trhu už nie je iba o rozvoji techniky a vytváraní digitálnych spoločností využívajúcich stratégie platformy. Zástupcovia digitálnych platforiem vo všetkých odvetviach hospodárstva uznávajú tieto príležitosti ako nové spôsoby rastu kapitálu a ekonomiky. Nasledujúci obrázok č. 2 uvádza zhodnotenie trhového kapitálu internetových spoločností a digitálnych platforiem v rokoch 1995 a 2015.

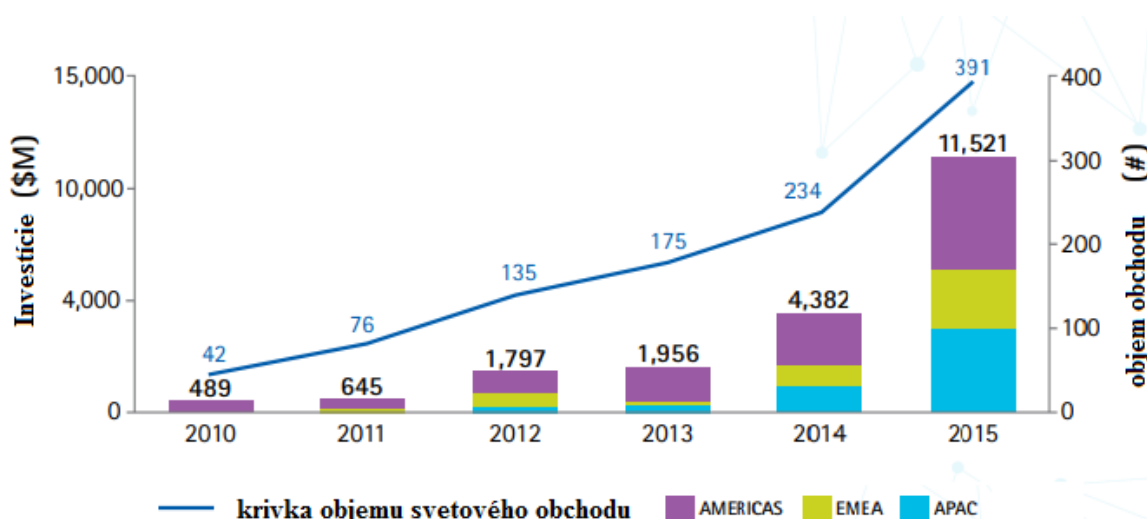
Obrázok č. 2: Zhodnotenie trhového kapitálu internetových spoločností a digitálnych platforiem v rokoch 1995 až 2015

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Accenture LLP, 2017

Z analýzy spoločnosti Accenture vyplýva, že trhový limit 15 uvedených verejných platformových spoločností dosiahol v roku 2015 hodnotu 2,6 bilióna USD. Trhový limit súkromných startupových spoločností dosiahol hodnotu 500 miliárd USD, čo znamená, že hodnota svetového kapitálu digitálnych platforiem uvedených spoločností dosiahla v roku 2015 hodnotu vyše 3 biliónov USD. Predpokladom budúcich výnosov zdieľanej ekonomiky je investovanie kapitálu do daného segmentu trhu v súčasnosti. Nasledujúci graf č. 1 znázorňuje prehľad svetového objemu investícií do digitálnych platforiem v rokoch 2010 až 2015 podľa analýzy spoločnosti Accenture.

Graf č. 1: Investície do digitálnych platforiem

Zdroj: Accenture LLP, 2016

Analýza objemu investovaného svetového kapitálu do digitálnych platforiem poukazuje na jasnú koreláciu medzi zdravím ekonomického prostredia, úrovňou investičného prostredia a aktivít v danom segmente trhu. Hodnotenie vybraných krajín G20 vykazuje zjavné regionálne rozdiely v pripravenosti na investovanie do digitálnych platforiem. Najviac pripravenými krajinami v danej oblasti sú Nemecko, Čína, USA, India a Veľká Británia.

Zo štúdie spoločnosti Accenture vyplýva, že v rokoch 2009 až 2010 bolo do rozvoja digitálnych platforiem investovaných viac ako 20 miliárd USD. V roku 2015 bolo verejne oznámených viac ako 1 033 priamych investícií do digitálnych platforiem. Veľká časť rastu investícií bola realizovaná v rokoch 2014 a 2015, pričom v roku 2015 sa objem investícií zdvojnásobil.

1.2.1 Faktory pôsobiace na rozvoj zdieľanej ekonomiky

Na základe definícií uvedených v predchádzajúcom texte je možné identifikovať 3 hlavných účastníkov zdieľanej ekonomiky, medzi ktorých patria:

- poskytovatelia služieb, ktorí zdieľajú zdroje, aktíva, zručnosti alebo čas, do tejto skupiny patria individuálni jednotlivci príležitostne poskytujúci tovary a služby alebo aj profesionálni poskytovatelia služieb;
- užívatelia spotrebávajúci poskytované aktíva;

- sprostredkovatelia, ktorí vytvárajú spojenie medzi poskytovateľmi tovarov a služieb a spotrebiteľmi prostredníctvom kolaboratívnych platforiem, úlohou sprostredkovateľov je zjednodušovanie platobných transakcií medzi zúčastnenými stranami.

Ďalším významným faktorom zdieľanej ekonomiky je uchovanie vlastníckych práv majiteľov tovarov a služieb na strane ponuky a snaha o zvýšenie využiteľnosti menej využívaných služieb a tovarov ostatnými jednotlivcami na strane dopytu. Transakcie medzi zúčastnenými stranami vo všeobecnosti nesmerujú k zmene vlastníctva. Prostredníctvom moderných informačných technológií môžu sprostredkujúce strany zachytiť základné charakteristiky a preferencie potenciálnych užívateľov a poskytovateľov alebo efektívnejším spôsobom pomáhať k párovaniu ponuky a dopytu po aktívach. Sprostredkovatelia si zvyčajne účtujú poplatky vo forme percenta z hodnoty uskutočnenej transakcie ako odmenu za sprostredkovanie tovaru alebo služby.

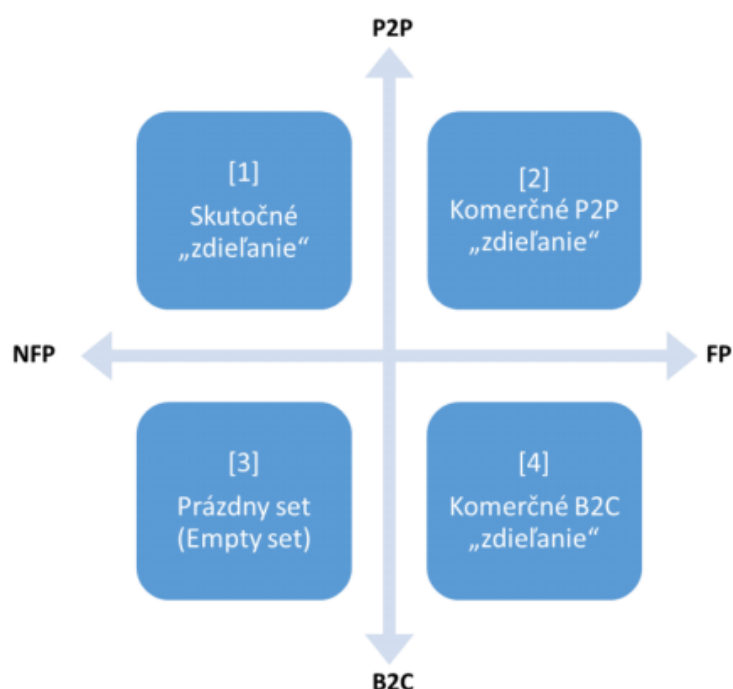
Súčasná ekonomické prostredie, v ktorom spotrebiteľia prehodnocujú o čo sa zaujímajú, je ideálne pre vznik startupov na základe zdieľanej ekonomiky. Ako pri každom podnikaní je dôležité správne načasovanie. P2P podnikanie v terajších ekonomických a kultúrnych podmienkach je mimoriadne uskutočniteľné a prospešné na základe piatich faktov:

- hospodárska kríza podnietila spotrebiteľov aby prehodnotili dôležitosť a vzácnosť jednotlivých aktív,
- kríza vyvolala nedôveru u spotrebiteľov voči starým spoločnostiam,
- klimatické zmeny zvýšili náklady na podnikanie, vrátane výroby a predaja tovaru,
- rastúca populácia a vysoká urbanizácia podporujú zdieľanie,
- všetky druhy informačných sietí sa natoľko zdokonalili, až sa dostali do stavu, kedy podniky môžu poskytovať kvalitnejšie a lepšie personalizované služby, presne podľa potreby spotrebiteľov.¹⁶

Nasledujúci obrázok č. 3 charakterizuje klasifikačnú maticu platforiem zdieľanej ekonomiky podľa autorov Codagnone a Martnes (2016).

¹⁶ GANSKY, L. 2010. *The Mesh: Why the future of business is sharing*. USA: Portfolio, 2010. s. 43

Obrázok č. 3: Klasifikačná matica platforiem zdieľanej ekonomiky

Zdroj: Codagnone, Martens, 2016

Podľa uvedeného rámca na obrázku č. 1 je možné rozdeliť platformy zdieľanej ekonomiky na ziskové (FP – for profit) a neziskové (NFP – not for profit) a na kategóriu peer-to-peer (P2P) a business-to-customer (B2C). Kategória P2P platforiem je vo veľkom počte zastúpená prevádzkovými a vlastnenými podnikmi, avšak primárne služby poskytované týmito platformami sú produkované jednotlivcami mimo podniky.

Obrázok č. 3 uvádza 4 kvadranty reprezentujúce 4 spôsoby (formy) fungovania zdieľanej ekonomiky. Kvadrant 1 v ľavom hornom rohu reprezentuje platformy z reálnym cieľom zdieľania tovarov a služieb na princípe jednotlivcov, ktorí prenajímajú svoje tovary alebo ponúkajú služby iným jednotlivcom v rámci určitej komunity. Uvedené zdieľanie aktív je uskutočňované formou nefinančného plnenia. Kvadrant 2 v pravom hornom rohu je charakterizovaný rovnako zdieľaním služieb a tovarov jednotlivcami v rámci komunity, avšak toto zdieľanie je realizované v rámci finančného plnenia. Kvadrant 2 zahrňuje širokú základňu užívateľov, vyvoláva obavy s krátkodobej regulačnej krízy, pričom najväčší užívatelia narúšajú „tradičné“ odvetvia na trhu. Kvadrant 3 reprezentuje zdieľanie tovarov a služieb na princípe B2C bez finančného plnenia. V praxi sa v danom sektore nenachádzajú žiadne podniky, ktoré by poskytovali zákazníkom zdieľané služby a tovary bezodplatne, keďže primárnym cieľom podnikateľských subjektov je dosahovanie a maximalizácia zisku. Kvadrant 4, označovaný aj ako komerčné B2C zdieľanie, obsahuje

aktivity v oblasti zdieľanej ekonomiky zaistované samotnými podnikateľskými subjektmi s poskytnutím finančného plnenia. Často sa do tejto kategórie zaraďujú aj podniky orientované na prenájom hnutelných a nehnuteľných vecí, ktoré majú oprávnenie tieto činnosti v zmysle platnej právnej legislatívy.

1.2.2 Analýza podmienok podnikania v oblasti zdieľanej ekonomiky

V posledných rokoch priniesol rozvoj zdieľanej ekonomiky zvýšenú pozornosť regiónov a krajín po celom svete. Výnimkou neboli ani členské krajiny Európskej únie, ktoré v novom modeli videli nielen nové možnosti k rozvoju podnikania, ale aj výzvy v súvislosti s reguláciou v danom odvetví.¹⁷ V roku 2015 odštartovala Európska komisia program Jednotného digitálneho trhu (DSM – Digital Single Market). Digitálny trh predstavuje ucelený komplex, v ktorom môžu jednotlivci a podniky bezpečne obchodovať, spolupracovať a inovovať legálnou cestou za prijateľné ceny. Sektor tovarov a služieb zahŕňa oblasti ako elektronický obchod, digitálny marketing a telekomunikácie.¹⁸ Úlohou Jednotného digitálneho trhu je zachovať pravidlá spravodlivej hospodárskej súťaže, odstrániť problémy súvisiace s autorskými a geografickými právami a ochrániť spotrebiteľa.

Jednotný digitálny trh zabezpečuje voľný pohyb osôb, kapitálu a služieb, kde môžu podniky a jednotlivci bezproblémovo vykonávať a pristupovať k online činnostiam za dodržania podmienok spravodlivej hospodárskej súťaže s vysokým stupňom ochrany osobných údajov spotrebiteľa bez ohľadu na miesto jeho bydliska alebo štátnu príslušnosť.¹⁹ Z pohľadu Európskej únie súvisí podpora trhu aj s iniciatívou Agenda zručností pre Európu, ktorej hlavným poslaním je zvýšenie digitálnych zručností ľudí členských krajinách, a s tým súvisiace zvýšenie efektivity realizácie pracovných činností v rôznych odvetviach.

¹⁷SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2018. *Analýza zdieľanej ekonomiky v prostredí malých a stredných podnikov*. [online]. 2018, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/6_analyza_zdielanej_ekonomiky_v_prostredi_msp.pdf.

¹⁸IT ASOCIÁCIA SLOVENSKO. 2018. *Jednotný digitálny trh EÚ príležitosť pre slovenské firmy*. [online]. 2018, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <http://dsmroadshow.sk/>.

¹⁹ EURÓPSKA KOMISIA. 2016. *Jednotný digitálny trh – hrozba alebo šanca pre slovenských podnikateľov?* [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/slovakia/node/617_sk.

Jednotný trh je postavený na 3 pilieroch:

1. zefektívnenie prístupu podnikov a spotrebiteľov k online tovarom a službám, transformácia digitálneho sveta Európskej únie na jednotný trh s rovnakými podmienkami na strane užívateľov;
2. digitalizácia ekonomiky hnacou silou rastu, ktorej cieľom je zaistiť aby hospodárstvo Európskej únie, pracovné miesta aj priemysel naplno využívali výhody digitalizácie;
3. prostredie, v ktorom sa môžu úspešne rozvíjať digitálne služby a siete, navrhovanie pravidiel zodpovedajúcich tempu rozvoja technológií a podpory rozvoja infraštruktúry.

Doposiaľ realizovaný program Jednotného digitálneho trhu priniesol niekoľko prioritných a kľúčových legislatívnych návrhov, ktoré zahŕňujú oblasť autorských práv, e-commerce, mediálnych a audiovizuálnych služieb, ePrivacy, oblasti telekomunikačných služieb, harmonizácie pravidiel fungovania a priznávania dane z pridanej hodnoty a harmonizácie digitálnych pravidiel.

Ako ďalší z kľúčovým programov rozvoja zdieľanej ekonomiky predstavila Európska komisia v roku 2016 Stratégiu jednotného trhu (SMS – Single Market Strategy), ktorého prioritným cieľom bolo otvorenie celkového potenciálu jednotného trhu hospodárskeho spoločenstva. Strategickým cieľom plánu je umožniť jednotlivcom, tovarom, kapitálu a službám ešte väčší voľný pohyb, ktorý vytvorí nové príležitosti pre rast podnikateľského sektora v Európskej únii, zvýši konkurencieschopnosť tohto prostredia voči ostatným ekonomikám a sprostredkuje väčší výber pre spotrebiteľov za prijateľné ceny. V súvislosti s otvoreným trhom vidí Európska komisia vysoký potenciál v oblasti kolaboratívnej ekonomiky, ktorá vytvára priestor pre vznik nových a inovatívnych startupov, nových príležitostí pre už existujúce podniky a zároveň poskytuje väčšiu ponuku tovarov a služieb pre spotrebiteľov.

S nárastom počtu podnikateľských subjektov, ktoré pôsobia v oblasti zdieľanej ekonomiky, sa vynára aj otázka alternatívy uplatňovania existujúcej regulácie na tieto subjekty. Niektoré lokálne a národné authority reagujú na existenciu podnikateľských subjektov v sektore zdieľanej ekonomiky rôznym spôsobom, ako napríklad v prípade spoločnosti Uber, ktorý mohol v niektorých európskych mestách podnikáť bez legislatívnych obmedzení, pričom v iných mestách bolo poskytované tejto služby zakázané.

Podľa aktuálnych vyjadrení Európskej komisie v otázke podnikania v sektore zdieľanej ekonomiky, v súčasnosti neexistuje celoeurópsky regulačný mechanizmus, ktorý by korigoval a usmerňoval správanie sa jednotlivcov a podnikov v oblasti zdieľanej ekonomiky. Súčasný kroky Európskej únie sú v tomto smere zamerané na analyzovanie a monitorovanie trendov v oblasti zdieľanej ekonomiky so zreteľom na jej vplyv na cenu a kvalitu služieb zabezpečovaných prostredníctvom platforiem prevádzkovaných jednotlivými podnikmi.²⁰

V júni roku 2016 Európska komisia predstavila Európsku agendu pre zdieľanú ekonomiku, v ktorej okrem jednoznačnej podpory tohto segmentu zároveň vytvorila usmernenia aplikovateľných odporúčaní a pravidiel, ktoré by mali pomôcť všetkým zúčastneným stranám naplno využívať nové obchodné modely a podporovať tak vyvážený rozvoj hospodárstva založeného na ekonomike zdieľania.²¹ Odporúčanie Európskej komisie vymedzuje kľúčové aspekty, ktoré definujú trhové subjekty a vymedzujú činnosť verejných orgánov v súvislosti s požiadavkami v prístupe na trh, režimom zodpovednosti pre prevádzkovateľov platforiem, uplatniteľnými daňovými pravidlami, pracovnými vzťahmi či ochranou spotrebiteľa. V súčasnosti Európska komisia aj naďalej monitoruje regulačné prostredie, obchodný a hospodársky vývoj, pričom zaisťuje dohľad nad správnu implementáciou existujúcich regulačných mechanizmov a právnych predpisov Európskej únie a ich dôsledné uplatňovanie na jednotnom trhu.²²

1.2.3 Správanie spotrebiteľov v súvislosti s rozvojom zdieľanej ekonomiky

S nástupom recesie v roku 2008 začalo ťažké obdobie pre ľudí, spoločnosti a aj samotné štáty. Pokles globálneho ekonomického rastu, prepád finančných a nefinančných aktív, výrazný pokles cien nehnuteľností a problémy v bankovom sektore mali za následok nestabilné ekonomické prostredie. V spoločnostiach boli zrušené povýšenia a pracovné miesta boli neisté. Medzinárodná organizácia práce²³ stanovila globálnu mieru nezamestnanosti v roku 2008 na úrovni 6,5 % oproti 5,7 % v roku 2007, čo

²⁰EURÓPSKA KOMISIA. 2018. *Shaping the Digital Single Market*. [online]. 2018, [citované 2018-04-8]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/shaping-digital-single-market>.

²¹ EURÓPSKA KOMISIA. 2016. *Europe and agenda for the Collaborative economy – supporting analysis*. 2016. Commission Staff Working Document Ref. Ares (2016) 2562059.

²² EURÓPSKA KOMISIA. 2017. *Exploratory Platform Undeclared Work 2017*. [online]. 2017, [citované 2018-04-8]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en>.

²³Medzinárodná organizácia práce (ILO, International Labour Organization) – je agentúra OSN, ktorá vznikla v roku 1919 a spája vlády, zamestnávateľov a pracovníkov v 187 členských štátoch, s cieľom stanoviť pracovné normy, vypracovať politiky a navrhnuť programy na podporu práce pre všetky ženy a mužov.

zodpovedá nárastu nezamestnaných o 30 miliónov ľudí v porovnaní s rokom 2007. So stratou príjmov bola spojená platobná neschopnosť obyvateľstva.²⁴

Ekonomická situácia nútila obyvateľov k drastickému znižovaniu ich životného štýlu. Kríza prehlbovala obavy zo sociálnych dôsledkov. Ľudia začali spochybňovať životný štýl založený na neuspokojivej práci, ktorá vyžadovala luxusné oblečenie a dlhú dochádzku. Takisto stratili pocit istoty z vlastníctva materiálnych vecí, ktoré rapídne stratili na hodnote. Ľudia si začali pomáhať a boli čoraz viac otvorení možnosti zdieľania aktív.

Hospodárska kríza odhalila celý rad nedokonalostí čo spôsobilo krach podnikov v rôznych sektoroch. Banky, poisťovne, maklérske domy, investori, verejné spoločnosti a ďalšie, vytvárali falošnú hodnotu, tým že umelo zvyšovali svoje aktíva, aby si mohli vyplatiť bonusy a akcie. Preto vznikla nedôvera k starým biznis modelom, čím sa zvýšila ochota spotrebiteľov zvažovať alternatívne obchodné modely a skúšať nové značky.

V posledných rokoch stovky podnikateľov začalo podnikat' na základe P2P a poskytovať alternatívne značky pre spotrebiteľov. Na Slovensku je toho príkladom startup Žltý Melón, ktorý vznikol v roku 2012. Ide o portál kolektívneho požičiavania, pomocou ktorého si bežní občania môžu lepšie zhodnotiť svoje úspory, poprípade požičať za výhodnejšie podmienky, nakoľko sú vynechané zbytočné medzičlánky. Za viac ako pol roka fungovania sa do projektu zapojilo viac ako 7600 ľudí. Používatelia boli ochotní zdieľať finančné prostriedky medzi sebou prostredníctvom platformy, pričom si boli vedomí toho, že Národná banka Slovenska (NBS) nemá žiadny vplyv na činnosť tohto startupu.²⁵

1.2.4 Profity a ohrozenia zdieľanej ekonomiky

V sektore ekonomiky zdieľania sa podnikateľom môže stať de facto každá osoba, ktorá má čo ponúknuť. Zdieľaná ekonomika totižto umožnila likvidáciu transakčných nákladov, ktoré sú vo všeobecnosti spojené s podnikaním (v prípade mikropodnikania by mohli transakčné náklady pohltiť celý profit z obchodu). V danom segmente nepotrebuje predávajúci marketing, keďže služby ponúka prostredníctvom platformy, nemusí riešiť zmluvné podmienky, nie je nútený vytvárať zložitú byrokráciu. Jednoduchým spôsobom

²⁴ ILO. 2009. ILO global employment trends report 2009. In *ILO News* [online]. 2009, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: http://www.ilo.org/asia/media-centre/news/WCMS_101494/lang-en/index.htm.

²⁵ MAKAROVÁ, X. 2013. Národná banka upozornila na Žltý melón. In *Trend*. MITTAŠ, M. 2017. Zdieľaná ekonomika prináša neobmedzené možnosti. In *Financie*. [online]. 2013, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/firmy/narodna-banka-upozornila-na-zlty-melon.html>.

zverejní svoj dopyt a určí jeho cenu. Celá transakcia nemusí poskytovateľa platformy nič stať. Súčasné platformy zdieľanej ekonomiky týmto spôsobom umožňujú výrazne zníženie nákladov a tým aj ceny. Navyše poskytovateľ služby, ktorou je napríklad ubytovanie, nepotrebuje spĺňať hotelierske kategórie, normy a limity. Stále sa jedná o dohodu, pričom kvalitu služby určujú referencie.

Z predchádzajúceho textu je zrejmé, že zdieľaná ekonomika so sebou prináša množstvo výhod pre všetky zúčastnené strany spojené s rastom konkurencie, dopytu a ponuky v danom segmente trhu. Problémom sa stáva nerovný boj medzi poskytovanými službami, na čo upozorňujú profesionálni poskytovatelia služieb. Digitálne platformy im prostredníctvom nižšej ceny a nižších nárokov na byrokráciu preberajú zákazníkov. Na jednotnom trhu sa objavujú nerovné podmienky pre poskytovateľov tovarov a služieb, čo spôsobuje ďalšie negatívne aspekty. Príkladom je používanie platformy Airbnb, ktorá je pre mestá nebezpečná. Ľudia prenajímajú byty turistom, ktorí využívajú spoločné služby v bytovom dome (výtahy, voda, elektrina), na čo doplácajú ostatní bytoví vlastníci. Ďalším problémom v súvislosti so zdieľaním ubytovania je, že hotely na základe toho prichádzajú o zákazníkov, pričom prenajímatelia bytov často za poskytovanie tejto služby neplatia dane.

Podobným spôsobom proti platforme Uber protestujú klasické taxislužby, ktorých činnosť podlieha regulácií zo strany štátu a nutnosťou vlastníctva oprávnenia na vykonávanie tejto činnosti. Riešenie konfliktu medzi klasickou a zdieľanou ekonomikou tak zostáva na strane štátu a vytvorení legislatívneho rámca pre sprostredkovávanie tovarov a služieb. Najpravdepodobnejšou alternatívou je uvoľnenie obmedzení klasického podnikania a nastavenie pravidiel a regulácií pre zdieľanú ekonomiku. Z tohto dôvodu sa už dnes hovorí o regulácií, kedy by sa mal počet prenájmu súkromných osôb obmedziť na určitý počet dní v roku.²⁶ Jednotlivé členské krajiny Európskej únie sa s touto novou výzvou vyrovnávajú rôznym spôsobom. Zatiaľ najúspešnejším prototypom využívania platforiem zdieľanej ekonomiky je Estónsko, kde kolaboratívne platformy realizujú záznamy o transakciách prebiehajúcimi medzi účastníkmi.²⁷ Poskytovatelia služieb majú povinnosť zasielať údaje o poskytovaní ubytovania potrebné k zdaneniu.

²⁶BREJČÁK, P. 2016. Pripravme sa na japonizáciu, izraelizáciu a uberizáciu. In *Trend*. [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/ekonomika/lukas-kovanda-pripravme-sa-na-japonizaciju-izraelizaciju-a-uberizaciju.html>.

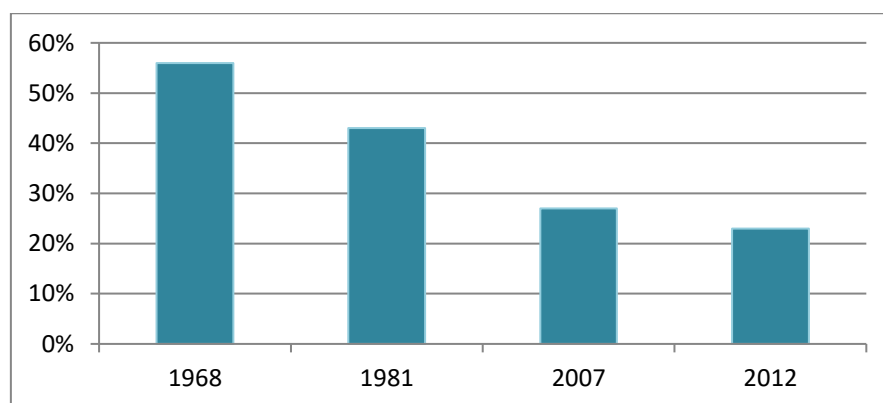
²⁷MITTAŠ, M. 2017. Zdieľaná ekonomika prináša neobmedzené možnosti. In *Financie*. [online]. 2017, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.finance.sk/180818-vyhody-a-nevyhody-zdieľanej-ekonomiky/>.

1.2.5 *Budúcnosť v generácií mileniáli*

Jedna z najväčších generácií v histórii, mileniáli, vyrástla v čase technologických zmien, globalizácie a hospodárskeho narušenia. Ich priority a očakávania sa výrazne líšia od predchádzajúcich generácií. Digitálny svet, smartfóny a sociálne médiá im poskytli platformu neobmedzených možností. Nižšia úroveň zamestnanosti a menšie príjmy ich nútia žiť s menšími výdavkami. Ich postoje k vlastníctvu a spotrebe sú veľmi naklonené zdieľanej ekonomike, ktorá ovplyvňuje ich nákupné rozhodnutia.

Výskumu od spoločnosti Goldman Sachs²⁸ poukazuje na postoj mileniálov k vlastníctvu majetku. Podľa ich výskumu, vek na nákup nehnuteľnosti sa zvýšil z 25 na 45 rokov, pretože veľká väčšina tejto generácie stále žije u rodičov. Neprejavuje sa to len pri nákupoch nehnuteľností. Poklesol dopyt po autách, hudbe a luxusných tovaroch. Namiesto toho sa zvýšil záujem o nové služby, ktoré im poskytujú prístup k produktom bez záťaže vlastníctva a vysokých nákladov. Ďalej prieskumy ukázali, že v roku 2017 až 53 % mileniálov využili službu cez zdieľanú ekonomiku v porovnaní s iba 16,2 % s vekovou kategóriou staršou ako 35 rokov. Dôležitým faktorom pri zdieľaní bola dostupnosť a pohodlnosť.

Graf č. 2: Dospelý (v rokoch 18-31) v manželskom zväzku žijúci vo vlastnej domácnosti

Zdroj: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/pages/millennials/index.html>

Sú tiež prvou generáciou, ktorá na základe svojho prirodzeného prepojenia s digitálnym svetom, tvarujú proces nakupovania produktov a ovplyvňujú nákupné správanie. Využívajú okamžitý prístup k cenovým porovnaniam, informáciám o produktoch a hodnoteniam od iných spotrebiteľov. Nie sú ochotní investovať veľa

²⁸ GOLDMANSACHS. 2015. Data Story Millennials. In *GOLDMAN SACHS* [online]. 2015, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/pages/millennials/index.html> >.

finančných prostriedkov do luxusných tovarov, ako už bolo spomenuté vo výskume od Goldman Sachs. Vo výskume od Fortnightly Thoughts až 25 % opýtaných nemá žiadny záujem o kúpu luxusného tovaru a ďalších 25 % neuvažuje o kúpe tohto typu tovaru.²⁹

Ku každodenným aktivitám tejto generácie patrí wellness. Veľa cvičia, zdravo sa stravujú a menej fajčia ako ich predchodcovia. Využívajú aplikácie na sledovanie a spracovanie údajov ohľadne zdravej stravy, podaných výkonoch a podobne. V tejto oblasti sú ochotní minúť peniaze na presvedčivé značky. Ich aktívny životný štýl ovplyvňuje všetko od jedla, pitia až po módu.³⁰ S rastom technologicky riadených spoločností, ktoré sa nachádzajú v rôznych odvetviach ako napríklad Uber, Spotify a Airbnb nútia „klasické“ podniky k prehodnoteniu ich podnikateľskej činnosti aby mali šancu uspieť na trhu.³¹

1.3 Súčasné regulačné prekážky a budúce výzvy pre zdieľanú ekonomiku

Rýchly rozmach zdieľanej ekonomiky viedol k významnej priemyselnej a verejnej diskusii o tom, ako zvládnuť príležitosti a výzvy, ktoré so sebou prináša tento druh ekonomiky. Stanoviť efektívne a účelné regulácie je veľmi zložité vzhľadom na široké spektrum ovplyvnených odvetví. Dôvera spotrebiteľov je neoddeliteľnou súčasťou zdieľanej ekonomiky a je rozhodujúca pre P2P podnikanie. Mimoriadny význam má ochrana záujmu spotrebiteľov nakoľko musia dôverovať platforme, ktorú používajú ako aj ľuďom s ktorými spolupracujú. Regulácie by mali byť prijaté na základe medzinárodnej kooperácie krajín, ktoré by mali aktívne reagovať na tento vývoj. V legislatívach nie je jasne stanovená terminológia, vzťahy medzi zúčastnenými subjektmi zdieľanej ekonomiky, pravidlá a i.

Na Slovensku sa 15. marca 2018 uskutočnila prvá konferencia európskeho významu zameraná na problematiku zdieľanej ekonomiky. Na medzinárodnej konferencii

²⁹HENDRIKSZ, V. 2017. The Rise of Millennials and the Sharing Economy. In *FASHIONUNITED* [online]. 2017, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <<https://fashionunited.uk/news/retail/2017-the-rise-of-millennials-and-the-sharing-economy/2017010422996>>.

³⁰GOLDMANSACHS. 2015. Data Story Millennials. In *GOLDMAN SACHS* [online]. 2015, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <<http://www.goldmansachs.com/our-thinking/pages/millennials/index.html>>.

³¹HENDRIKSZ, V. 2017. The Rise of Millennials and the Sharing Economy. In *FASHIONUNITED* [online]. 2017, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <<https://fashionunited.uk/news/retail/2017-the-rise-of-millennials-and-the-sharing-economy/2017010422996>>.

s názvom Share.Techsummit³² sa diskutovalo o budúcom smerovaní zdieľanej ekonomiky, úprave legislatívy, ochrane zákazníkov a o ďalších témach spojených s touto problematikou. Organizátor konferencie David Čajko³³ sa o potrebe regulácii vyjadril nasledovne: „*Inteligentné technológie, ako počítačové aplikácie a ich okamžitá dostupnosť a jednoduchá obsluha podporujú rozvoj kolaboratívnej ekonomiky. Ignorovanie tohto rýchleho rastu, povedie k novým konfliktom. Nevyhnutným predpokladom pre ďalšie napredovanie v tejto oblasti je iniciovať reakcie štátnych úradníkov na vývoj v tomto segmente.*“ Ako príklad Čajko uviedol problém so spoločnosťou, ktorá svojimi službami konkuruje tradičným taxi službám a už v niekoľkých krajinách európskej únie došlo k štrajkom taxikárov.

Ekonomika zdieľania regulácie neobchádza, ale ich substituuje čoraz lepšími spôsobmi a pravidlami zaistovania bezpečnosti. Majitelia platforiem sú totiž priamo zainteresovaní na to, aby zabezpečovali kvalitné a bezpečné prostredie pre stretnutie dopytu a ponuky. To je jediný spôsob, akým môžu vlastníci zarobiť. Rovnako ako profituje napr. majiteľ nákupného centra na tom, že vytvorí kvalitné a príjemné prostredie na nákupy. Majiteľ platformy nemôže nechať prostredie bez regulácií a pravidiel, pretože by sa zákazníci obávali z bezpečnostných dôvodov využívať dané služby. Rovnako nie je možné, aby bola platforma regulovaná striktnými pravidlami, ktoré by neboli poskytovatelia schopní plniť a dodržiavať. Zisk sledujúci majiteľ platformy bude hľadať optimálny kompromis. Prostredníctvom implementácie ekonomického žargónu bude vytvárať pravidlá, ktorých cieľom bude maximalizácia čistého blahobytu v prostredí zdieľanej ekonomiky.³⁴

Zdieľaná ekonomika stále prichádza s množstvom inovácií ako zaistiť bezpečnosť na platforme. V prvom kroku preveruje jednotlivcov, ktorí získajú možnosť využívať platformu a to ako zákazníkov, tak poskytovateľov. Za týmto účelom sa využívajú SMS verifikáciu, profily na sociálnych sieťach či požiadavku na zadanie čísla kreditnej karty. Následne môžu platformy poskytovať garanciu a poistenie, pre tých, ktorí už platformu aktívne využívajú. V neposlednom rade umožňujú spätné hodnotenie pre obe zúčastnené

³² ČAJKO, D. 2018. *Príprava na Share.Techsummit*. [online]. 2018, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <http://sharetechsummit.sk/>.

³³ KOTULIAKOVÁ, Z. 2018. *Prvá konferencia o zdieľanej ekonomike európskeho významu*. [online]. 2018, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <https://www.startitup.sk/prva-konferencia-o-zdielanej-ekonomike-europskeho-vyznamu/>.

³⁴ POŠVANC, M. 2016. Zdieľaná ekonomika je plná prekvapení. In *Aktuality* [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/384390/zdielana-ekonomika-je-plna-prekvapeni/>.

strany. Tak vzniká tlak na kvalitu poskytovaných služieb a ústretové správanie zúčastnených.

Z hľadiska zachovania regulácie trhu a dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže sa musí zdieľaná ekonomika vysporiadať s dvoma kľúčovými aspektmi, ktoré ju delegalizujú v očiach verejnosti, a to s tým, že činnosti spojené so zdieľanou ekonomikou neodvádzajú dane a na trhu vytvárajú nerovnosti. Tak ako každá iná časť hospodárstva spadá aj zdieľaná ekonomika už pod existujúce daňové zákony. V teoretickej rovine teda neexistuje dôvod, prečo by príjmy zo zdieľanej ekonomiky nemali podliehať daniam.³⁵ Prakticky to však je problém. Daňové úrady nedokážu zdaňovať príjem taxikárov, ktorí nepoužívajú taxameter a ani vlastníkov nehnuteľností, ktorí dostávajú od nájomcov nájomné „na ruku“. Principiálne nepodlieha platenie daní zdieľanej ekonomike, ale je skôr problémom osobnej zodpovednosti a dohľadu zo strany verejných orgánov.

Začiatkom roka 2018 upriamilo Ministerstvo financií SR svoju pozornosť na poskytovateľov služieb prostredníctvom digitálnych platforiem. Od tohto roka majú spoločnosti ako Taxify, Airbnb, Uber, Booking.com a mnohé ďalšie nové povinnosti pri poskytovaní služieb na Slovensku. V zmysle nových pravidiel musia všetky príjmy vyplývajúce z poskytovania služieb na území Slovenska zdaňovať. Novela zákona o daniach z príjmu zadáva povinnosť poskytovateľom týchto služieb registráciu stálej prevádzkarne na území Slovenska, v prípade, že službu poskytujú opakovane formou sprostredkovania ubytovania alebo dopravy. Následne sa príjmy takejto prevádzkarne zdaňujú daňou z príjmu.³⁶

Pokiaľ zahraniční poskytovatelia služieb na našom území takúto stálu prevádzkareň nezaregistrujú, zákon voči nim uplatní tzv. zrážkovú daň, čo znamená, že z poplatku, ktorý podnikateľ odvedie zahraničnej spoločnosti za využívanie jej digitálnej platformy, bude mu zrazená 19-percentná alebo 35-percentná zrážková daň v závislosti na sídle skutočného príjemcu platieb. V prípade prepravných služieb bude mať povinnosť odvieť daň konkrétny vodič. Pri ubytovacích službách má túto povinnosť konkrétne ubytovacie zariadenie, ktoré využívajú služby zahraničných portálov, ktoré si na území Slovenska nezaregistrujú prevádzkareň. Podľa vyjadrenia ministra financií SR Petra Kažimíra chce vláda týmto spôsobom zabrániť odlivu ziskov mimo Slovensko. Cieľom opatrení

³⁵ KOLLÁROVÁ, Z. 2017. Štát má záľusk na peniaze Uberu či Airbnb. Siahne im na zisky. In *TREND* [online]. 2017, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/podnikanie/stat-ma-zalusk-na-peniaze-od-uberu-ci-airbnb-siahne-im-na-zisky.html>

³⁶ SITA. 2018. Uber, Airbnb a spol. čaká na Slovensku povinné platenie daní. In *TREND* [online]. 2018, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/firmy/uber-airbnb-a-spol-caka-na-slovensku-povinne-platenie-dani.html>.

ministerstva financií je zabezpečiť spravodlivé podnikateľské prostredie, aby operátori platforiem, ktoré sú zaregistrované a platia dane na Slovensku, neboli znevýhodnení proti tým, ktorí zámere presúvajú svoje zisky do daňových rajov.

Pokiaľ má ekonomiku zdieľania definovať jedno slovo, tak je to potenciál. Potenciál pre budúcnosť. Z tohto dôvodu je veľmi nebezpečné, ak vlády jednotlivých krajín odmietajú inovatívne prístupy a nové podnikateľské modely na úkor klasickým formám podnikania. Je potrebné, aby si predstavitelia jednotlivých vlád uvedomovali potenciál zdieľanej ekonomiky a jej vplyvu na blahobyt v spoločnosti, keďže podľa štúdie vypracovanej pre Európsky parlament má v roku 2018 priniesť pridanú hodnotu až 572 miliárd eur ročne.³⁷

V závere je potrebné zhodnotiť, že z pohľadu finančných aspektov zdieľanej ekonomiky (viď. kap. 1.2) má daný segment trhu stúpajúci potenciál, pričom prioritou je podporovať ho prostredníctvom zavádzania jednotného digitálneho trhu, vytvárania pravidiel pre ochranu záujmov spotrebiteľov a férového konkurenčného prostredia. V súčasnosti je nutné vytvoriť priestor na diskusiu všetkých zúčastnených strán, ktoré sa na zdieľanej ekonomike podieľajú, či už sú to podniky, ktoré ponúkajú riešenia, platformy, samotní užívatelia a v neposlednom rade aj regulátori platforiem a kontrolné orgány.

Slovenská republika by sa mala v rámci svojho regulačného prístupu zdieľanej ekonomiky posúvať vpred napríklad cestou zníženia regulácie pre tradičné taxislužby a zregulovaním zdieľanej jazdy vďaka novému flexibilnému zákonu o verejnej doprave podľa príkladu riešenia trhovo, ekonomicky a politicky korektného zákona v Estónsku. Daná právna úprava by umožnila pôsobiť na trhu každému. V každom prípade je potrebné zhodnocovať kladné a záporné stránky zdieľanej ekonomiky pre všetky zúčastnené strany na trhu. Zdieľaná ekonomika vytvára viac príležitostí pre každého zúčastneného jednotlivca. Užívateľ platformy získa viac príležitostí za menej peňazí a poskytovateľ viac možností príjmu pre seba a svoju rodinu.

³⁷CHOVANCULIAK, R. 2016. Mýty zdieľanej ekonomiky. In *INESS* [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.iness.sk/sk/stranka/11774-Myty-zdielanej-ekonomiky>.

2 Cieľ práce

Moderné internetové technológie so sebou prinášajú stále nové možnosti v podnikaní. Novým fenoménom súčasnosti je zdieľaná ekonomika, ktorá zväčšuje trh so všetkými spotrebnými tovarmi a službami a poskytuje konkurenčnú výhodu na strane ponuky a dopytu. Daný jav pozitívne vplýva na blahobyt v spoločnosti a rast množstva kapitálu v ekonomike. Na základe tejto výhody vznikajú nové startupy s inovatívnymi produktmi a službami, ktoré sa snažia doplniť medzeru na trhu. Hlavným cieľom diplomovej práce je poskytnúť ucelený pohľad na zdieľanú ekonomiku predovšetkým z pohľadu jej charakteru, špecifik, inovatívnosti a finančných aspektov. Na základe analýzy vybraných aspektov zdieľanej ekonomiky chceme na vybranom startupe tieto aspekty analyzovať. K splneniu hlavného cieľa práce je nutné splniť nasledujúce čiastkové ciele:

- Definovať pojem zdieľaná ekonomika a špecifikovať jej význam a miesto v súčasnej trhovej ekonomike.
- Analyzovať vývoj a predikcie budúceho rozvoja zdieľanej ekonomiky s ohľadom na finančné aspekty.
- Analyzovať správanie spotrebiteľov s ohľadom na rozvoj zdieľanej ekonomiky.
- Zhodnotiť súčasné regulačné prekážky, ktoré limitujú rozvoj zdieľanej ekonomiky na Slovensku a v okolitých krajinách.
- Na základe vymedzenia týchto teoretických východísk analyzovať vybraný startup pôsobiaci vo vybranom segmente trhu z hľadiska podnikateľa, spotrebiteľa a finančných aspektov podniku.

Cieľom výskumnej časti diplomovej práce je analyzovať podnik pôsobiaci v oblasti zdieľanej ekonomiky z pohľadu samotného fungovania podniku a z pohľadu spotrebiteľa. Výsledky analýzy budeme porovnávať s podnikom, ktorí pôsobi v rovnakom trhovom segmente, avšak reprezentuje podnik klasickej ekonómie. Na základe vyhodnotenia výsledkov analýzy budeme schopní diskutovať o výhodách a nevýhodách podnikania v zdieľanej ekonomike z hľadiska vybraných ukazovateľov finančnej analýzy podniku.

3 Metódy a metodika práce

Zdieľaná ekonomika predstavuje veľkú príležitosť pre všetky sektory ekonomiky všetkých krajín. Vytvára priestor na efektívnejšie využívanie existujúcich tovarov a služieb v podobe ľudských zručností, schopností, ktoré môžu byť ponúkané ich majiteľmi prostredníctvom digitálnych platforiem zdieľanej ekonomiky na strane ponuky. Súčasná trhová spoločnosť je označovaná ako spoločnosť konzumná, pretože primárne funguje na princípe kupovania nových produktov a produkovania veľkého množstva nepotrebného odpadu. Oblasť zdieľanej ekonomiky ponúka riešenie na tieto problémy v podobe efektívneho využívania už vlastnených zdrojov pri ich zapojení do procesu zdieľania, prenájmu a výmeny s inými ľuďmi prostredníctvom platforiem. Vo väčšine prípadov každá domácnosť disponuje aktívami, ktoré využíva iba obmedzene. Zdieľaním týchto aktív s inými ľuďmi za určitý poplatok, môžu prenajímatelia generovať ekonomické príjmy a zvyšovať svoj osobný blahobyť. Na druhej strane spotrebitelia, ktorí si prístroj alebo tovar prostredníctvom digitálnej platformy zapožičiavajú, ušetria finančné prostriedky.

Z pohľadu podnikania reprezentuje zdieľaná ekonomika neobmedzené možnosti. Nová ekonomika založená na zdieľaní je systémom, ktorého vznik bol podmienený nástupom nových informačných technológií, digitálnych platforiem, umožňujúcich rýchle a bezpečné poskytovanie tovarov a služieb nie cestou zmeny ich vlastníctva, ale cestou prenájmu, zdieľania a výmeny. Zdieľaná ekonomika je výsledkom aktuálnych potrieb a reakcie trhu na tieto potreby. Podniky v danej oblasti trhu nachádzajú nepokryté miesta a snažia sa poskytnúť zákazníkovi to, čo im na trhu chýba a čo potrebujú. Na slovenskom trhu existuje niekoľko digitálnych platforiem (Uber, Jaspravím, Žltý melón), ktoré sprostredkovávajú služby od ľudí ľuďom. V teoretickej časti diplomovej práce sme sa zaoberali aj analýzou výhod a nevýhod podnikania v zdieľanej ekonomike, výhodou odbúrania transakčných nákladov, minimalizácie byrokracie, obmedzenia požiadaviek kategorizácie, limitov a noriem poskytovaných tovarov a služieb a problémom regulácie zo strany vlády v jednotlivých krajinách. Na základe zhodnotenia teoretických východísk je potrebné sa z hľadiska finančných aspektov podnikania zamerať na pohľad podnikateľov na podnikanie v zdieľanej a klasickej ekonómii, pohľad spotrebiteľov, analýzu štruktúry majetku, zhodnotenie záväzkov podniku a analýzu finančných ukazovateľov.

Objektom skúmania diplomovej práce sú dva podniky, ktoré pôsobia v rovnakom trhovom segmente, avšak jeden zastupuje podniky zdieľanej ekonomiky, druhý podnik klasickej ekonomiky. V práci budeme porovnávať podniky Uber a hello TAXI. Podnikom

zastupujúcim charakter zdieľanej ekonomiky je digitálna platforma Uber, služba poskytujúca prepravu zákazníkov z určeného miesta na určené miesto prostredníctvom zadaných parametrov v mobilnej aplikácii. Z pohľadu klasickej ekonómie predstavuje podnik hello TAXI spoločnosť s najväčším počtom vozidiel v Bratislave s modernou technológiou v oblasti taxislužby. Vedenie podniku si uvedomuje existenciu konkurenčných služieb v danom segmente trhu a preto prihliada najmä na kvalitu poskytovaných služieb a spokojnosť zákazníkov. Súčasťou výsledkov vlastnej práce bude aj pohľad spotrebiteľa na služby poskytované zdieľanou ekonomikou a klasickým podnikom. Porovnáme výhody a nevýhody v danej oblasti podnikania z pohľadu finančnej analýzy podniku.

Základnou metódou výskumnej časti práce je komparácia vybraných podnikov z finančného hľadiska a finančná analýza vybraných podnikov, ktoré pôsobia v rovnakom segmente trhu, poskytujú rovnakú službu na jednej strane inovatívnym, na strane druhej klasickým podnikateľským modelom rešpektujúcim legislatívne podmienky poskytovania danej služby na Slovensku. Komparácia je porovnávaním, je to všeobecná operácia myslenia, ktorá vyúsťuje do zistenia, či sú dva (v našom prípade) podniky rovnaké, podobné alebo odlišné. Ten istý jav alebo objekt skúmania môže byť z istého hľadiska podobný, alebo z iného hľadiska odlišný. Preto je potrebné si uvedomiť a v práci uviesť, z akého hľadiska budeme porovnávanie vybraných podnikov realizovať. V prípade komparácie inovatívneho podniku využívajúceho digitálnu platformu a podniku zastupujúcemu klasické ekonomické prostredie budeme tieto dva objekty porovnávať na základe hľadiska podnikateľa, z hľadiska spotrebiteľa a z hľadiska výsledkov finančnej analýzy podniku.

Finančná analýza podniku je súborom činností, ktorým cieľom je zistiť informácie a komplexne vyhodnotiť finančnú situáciu podniku. Na základe získaných údajov by sme mali byť schopní posúdiť jeho stav, identifikovať silné stránky, ktoré by mohol podnik v budúcnosti využiť ako príležitosti a rozpoznať slabé stránky, ktoré by jeho pôsobenie na trhu mohli v budúcnosti ohroziť. Finančná analýza vychádza predovšetkým z minulých dát, avšak je podkladom predovšetkým pri rozhodovaní o budúcnosti podniku. Pri spracovávaní finančnej analýzy vybraných podnikov budeme vychádzať z verejne dostupných informácií o podnikoch a z údajov, ktoré nám poskytnú podniky na vyžiadanie po predchádzajúcej osobnej komunikácii.

4 Výsledky práce

V nasledujúcej praktickej časti diplomovej práce nadviažeme na predchádzajúce teoretické východiská obsiahnuté v teoretickej kapitole predkladanej práce a zameriame sa na komparáciu podniku zastupujúceho oblasť zdieľanej ekonomiky – Uber a podnik reprezentujúci tradičný model podnikania v našich podmienkach – Hello Taxi. Poskytovanie služby oboch podnikov je v práci lokalizované v hlavnom meste Bratislava.

Cieľom praktického výstupu diplomovej práce je porovnať podnik v oblasti zdieľanej ekonomiky a podnik reprezentujúci oblasť tradičnej ekonomiky, ktoré poskytujú rovnaký typ služby a pôsobia v rovnakom segmente trhu. Každý z vymedzených podnikov poskytuje službu prepravy iným spôsobom a využíva iný prístup k zákazníkom, čo má praktický vplyv na počet zákazníkov, ziskovosť podniku, ich konkurencieschopnosť na trhu v danom segmente a kvalitu poskytovaných služieb.

Vybrané služby Uber a Hello Taxi budeme porovnávať z pohľadu podnikateľa (podmienky pre realizáciu podnikania, podmienky poskytovania služby na Slovensku, legislatívne úpravy a pod.), z pohľadu zákazníka/spotrebiteľa služby (výhody, nevýhody, posúdenie kvality poskytnutej služby a spokojnosť) a z pohľadu výsledkov finančnej analýzy podniku (analýza štruktúry majetku, vlastného imania, z hľadiska iných vybraných finančných ukazovateľov) a pretavenia týchto údajov do peňažného vyjadrenia.

4.1 Charakteristika Uber taxi

V nasledujúcom texte sa zameriame na analýzu toho, čo platforma Uber vlastne predstavuje, akým spôsobom Uber Taxi funguje v Bratislave a na Slovensku a čím sa od ostatných taxislužieb v hlavnom meste odlišuje. Uber je služba určená na prepravu cestujúcich, ktorá implementuje moderné informačné technológie – moderné aplikácie namiesto klasického dispečingu. Miestom vzniku služby je San Francisco v Kalifornii. V súčasnosti má platforma na celom svete viac ako 1 miliardu užívateľov. V mnohých svetových metropolách už Uber takmer úplne nahradil klasickú formu prepravy prostredníctvom taxislužby.

Spoločnosť Uber založili v roku 2009 Garrett Camp a Travis Kalanick. Mobilná aplikácia a služby s ňou spojené boli oficiálne spustené až v roku 2011 v San Franciscu. Pôvodne aplikácia umožňovala používateľom privolať len čierne luxusné autá a cena bola 1,5 násobne vyššia ako cena bežného taxíka. V roku 2012 startup predstavil službu UberX,

ktorá umožnila ľuďom jazdiť vo vozidlách Uber, ktoré neboli luxusné a podliehali požiadavkám a normám pre prevádzkovanie vozidiel.³⁸ Po fáze testovania, v roku 2014, startup spustil svoju službu v rôznych mestách po celom svete.

Pre zákazníkov prináša najmä nasledujúce výhody³⁹:

- *jednoduchá a bezpečná rezervácia prepravy* – pre rezerváciu cesty stačí, ak si spotrebiteľ stiahne mobilnú aplikáciu, ktorá je zadarmo dostupná pre Windows Phone, Android a iOS (iPhone a iPad);
- *určenie odhadovanej ceny prepravy vopred* – orientačnú cenu prepravy vidí zákazník v aplikácii už pred samotnou rezerváciou, nemusí sa preto obávať vzniku žiadnych neprijemných situácií v podobe predraženej ceny za cestovné;
- *bezhotovostná platba za službu* – platba za jazdu je zákazníkovi vždy automaticky stiahnutá z platobnej karty, z tohto dôvodu nemusí zákazník disponovať hotovosťou a nemusí zvažovať výšku „prepítného“ pre vodiča;
- *nízke ceny prepravy* – cena za jazdu je oveľa nižšia ako v prípade tradičnej taxislužby, nasledujúca tabuľka uvádza prehľad cien medzi podnikom Uber a Hello Taxi v hlavnom meste Bratislava.

Nasledujúca tabuľka uvádza prehľad cien za poskytovanie služby prepravy osôb na vybraných trasách medzi službami Uber Taxi a Hello Taxi.

Tabuľka č.1: Porovnanie cien služieb prepravy Uber a Hello Taxi vo vybraných lokalitách

Lokalita / taxislužba	Uber Taxi	Hello Taxi
Bratislava letisko - centrum	7€	10€
Bratislava letisko – letisko Viedeň	27€	43€
Bratislava letisko – železničná stanica	8€	15€

Zdroj: Vlastné spracovanie

³⁸UBER. 2009. Our Mission. In *UBER Newsroom* [online]. 2009, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.uber.com/newsroom/company-info/>>.

³⁹ UBER. 2018. *Čo je Uber Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-04-09]. Dostupné na internete: <http://www.ubertaxi.sk/co-je-uber/>.

Z nasledujúcej tabuľky č. 1 je zrejmé, že cenník (v prípade náhodne vybraných trás) prepravných služieb podniku Uber sú pre zákazníkov nižšie ako ceny prepravy podniku Hello Taxi.

V celosvetovom meradle pôsobí Uber vo viac ako 70-tich krajinách a svoje služby poskytuje v skoro 500 mestách. Ponuka prepravnej služby sa odlišuje a nie v každom meste je dostupný napr. UberX alebo UberPOP. Na Slovensku môžu cestujúci využiť Uber zatiaľ iba v Bratislave. Informácie o plánovanom spustení Uberu v ďalších väčších mestách ako Košice, Prešov, Nitra či Žilina zatiaľ neboli oficiálne zverejnené. Spoločnosť Uber poskytuje v hlavnom meste Bratislava svoje služby od roku 2015. Od začiatku svojho pôsobenia musel Uber riešiť problém odporcov platformy zo strany konkurenčných klasických taxislužieb s platnou licenciou na vykonávanie služby.

Spotrebiteľ má spravidla na výber z troch typov vozidiel: UberSelect, UberBlack a UberX (UberPOP). UberX reprezentuje náhodné vozidlo s dátumom výroby nie menej ako 5 rokov, ktoré je riadené vodičom s platným vodičským preukazom, avšak bez vlastníctva platnej taxikárskej licencie. Zväčša ide o vodičov, ktorí platformu Uber využívajú na zvýšenie svojho príjmu vo voľnom čase. Výhodou rezervácie UberX je nižšia cena prepravy a lepšia dostupnosť služby (doby príchodu vodiča na miesto určenia).

Vozidlá triedy UberSelect poskytujú zákazníkom viac komfortu a luxusu. Za zvýšený poplatok (približne 30% z ceny dopravy) získa zákazník lepšieho vodiča a kvalitnejší automobil strednej triedy (napr. Volkswagen Passat, Ford Mondeo alebo Škoda Octavia). Kvalita vodiča sa pritom posudzuje na základe hodnotenia predchádzajúcich zákazníkov a ich spokojnosti s kvalitou poskytovanej služby. Najvyššou triedou poskytovaných vozidiel a vodičov platformou Uber je UberBlack.

Služba najvyššej triedy je zaistená luxusnou limuzínou riadenou profesionálnym vodičom v obleku. Na území hlavného mesta ide najčastejšie o vozidlá Mercedes-Benz triedy S alebo Mercedes-Benz triedy E a ďalšie prémiové značky vozidla ako BMW alebo Audi. Za poskytnutie vyššieho komfortu prepravy zaplatí zákazník aj vyššiu cenu, približne 2-krát viac ako za vozidlá UberX. V okolitých krajinách a USA môžu zákazníci využívať aj ďalšie triedy vozidiel ako UberPOOL (vozidlo zdieľané s ďalšími cestujúcimi) alebo UberXL (vozidlo pre 6 cestujúcich).

Z dôvodu nedodržiavania platnej legislatívy, nedisponovania licenciou, koncesiou a potrebnými testami určenými pre profesionálnych vodičov je v súčasnosti čoraz viac kritizovaná služba UberX zo strany Magistrátu mesta Bratislava a Vlády SR. Magistrát sa snažil proti platforme niekoľkokrát zakročiť prostredníctvom kontrolných jízdy

a udeľovania pokút vodičom Uberu. Na základe týchto kontrol spoločnosť Uber zablokovala úradníkom magistrátu prístup do aplikácie a sankcie za vodičov uhradila spoločnosť sama.

Ako pozitívny prístup k poskytnutiu možnosti zárobku pre handicapovaných občanov v hlavnom meste považujeme zapojenie nepočujúcich a hluchonemých vodičov do poskytovania danej služby. V aplikácií ich zákazníci spoznajú pomocou oznamu, ktoré užívateľa upozorní, že ide o nepočujúceho vodiča. Zákazníci z tohto kontaktu nemusia mať obavy, dôležité je, aby v aplikácii uviedli cieľ svojej cesty. S vodičom Uberu môžu komunikovať prostredníctvom SMS správ vo svojom telefóne.

4.1.1 Porovnanie cenníka služby a kalkulácie cien

Ako sme už uviedli v predchádzajúcom texte, Uber sa od klasických taxislužieb líši aj v kalkulácii ceny prepravy. Cena prepravy je určovaná na základe ceny jazdného za 1 kilometer alebo ceny jazdného za 1 minútu. Celková cena prepravy teda závisí od aktuálnej dopravnej situácie v Bratislave, respektíve na dobe prepravy. Kompletný cenník vrátane porovnania cien spoločnosti Uber s bežnými cenami taxislužieb v Bratislave uvádzame v nasledujúcej tabuľke č. 2.

Tabuľka č.2: Porovnanie cien služieb prepravy Uber, Liftago a bežných cien v meste Bratislava

	UberX	Liftago	Bežné taxislužby
Cena prepravy na 1 kilometer	0,39€	0,70€	0,80€
Cena prepravy za 1 minútu	0,07€	0,00€	0,00€
Nástupná sadzba	1,20€	1,30€	1,50€
Minimálne cestovné	2,00€	3,00€	3,90€
Cena prepravy z letiska do centra	7,00€	8,00€	10,00€

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: <http://www.ubertaxi.sk/co-je-uber/>

Z údajov uvedených v tabuľke č. 2 vyplýva, že v porovnaní s konkurenčným podnikom (využívajúcich rovnako vlastnú digitálnu platformu ako Uber) Liftago a bežnými cenami klasických taxislužieb v meste Bratislava poskytuje podnik Uber najnižšie ceny prepravy. Platforma Liftago a ani bežné taxislužby neposkytujú kalkuláciu

ceny prepravy na základe doby jazdy (ceny prepravy na 1 minútu). V prípade zrušenia jazdy po príjazde vodiča účtuje Uber poplatok vo výške 2,00€.

4.1.2 Otvorené protesty proti platforme Uber

Využívanie aplikácie Uber na prepravu osôb je jednoduché. Zákazník si stiahne aplikáciu do mobilu, uloží údaje svojej platobnej karty a zadá cieľ cesty. Zákazník nikdy neplatí v hotovosti. Už v samotnej aplikácii Uber upozorňuje na výhody poskytovania služieb a to je jednoduchší spôsob objednania vozidla a nižšia cena prepravy v porovnaní s klasickými taxislužbami. Prvé protesty proti vodičom Uberu aj voči samotnej platforme začali vo Francúzsku. Dôvodom bolo „podliezanie cien“ kvalifikovaných a certifikovaných taxikárov v Paríži. Prostredníctvom protestov, ktoré sa opakovane konali aj v meste Bratislava, chcú taxikári demonštrovať svoju nespokojnosť v súvislosti s neriešením ich požiadaviek týkajúcich sa zákonom regulovaných pravidiel v oblasti poskytovania taxislužby.⁴⁰ Uber bol dokonca súdnou cestou zakázaný v Nemecku, Taliansku a Španielsku. Aj slovenskí taxikári sú presvedčení, že Uber porušuje zákon, ktorý podľa vyjadrenia taxikárov na Slovensku podniká v rozpore so zákonom.⁴¹

Podľa platnej právnej legislatívy musia byť všetci vodiči poskytujúci taxislužbu držiteľom koncesie v zmysle zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave v zmysle nasledujúcich zmien a doplnení. Z ustanovení tohto zákona (§ 26) sa pod taxislužbou rozumie prevádzkovanie osobnej dopravy vozidlami taxislužby konkrétne prepravy jednotlivých osôb alebo skupín cestujúcich do cieľového mesta podľa zmluvy o preprave osôb. Koncesia na poskytovanie taxislužby sa vydáva na dobu 10 rokov.

Finančná správa Slovenskej republiky v súvislosti s podnikaním Uberu upozornila, že vodiči musia mať registračnú pokladňu a zákazníkovi musia vydať účtenku. Nie je žiadne tajomstvo, že mnohí vodiči Uberu žiadnu registračnú pokladňu nemajú a nie ani v ich záujme registračnou pokladňou v budúcnosti disponovať. Štát aj Magistrát mesta Bratislava napriek zjavným pochybnostiam Uber toleruje a táto platforma sa stáva medzi zákazníkmi čoraz viac obľúbená. K tomu zrejme prispieva aj fakt, že bratislavskí taxikári, ktorí si na rozdiel od zákazníkov na Uber najviac sťažujú, nemajú práve bezchybnú

⁴⁰DUGOVIČ, M. 2017. Stovka taxikárov na bratislavskom obchvate protestovala proti Uberu. In *DenníkN*[online]. 2017, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/746614/stovka-taxikarov-na-bratislavskom-obchvate-protestovala-proti-uberu-video/?ref=list>.

⁴¹TASR. 2015. *Uber dviha žlč bratislavským taxikárom*. [online]. 2015, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: http://www.tvnoviny.sk/domace/1806244_uber-dviha-zlc-bratislavskym-taxikarom-takto-vyzeral-protest.

povešť. Verejnosť je v súčasnosti rozdelená na dve časti. Na tých, ktorí majú s taxikármi dobré skúsenosti a na tých, ktorí dávajú prednosť vodičom Uberu. Finančná správa avizuje v krátkej dobe špeciálnu kontrolu zameranú na vodičov Uberu.

Na základe rozhodnutia bratislavského okresného súdu o tom, že spoločnosť Uber nemôže na Slovensku prevádzkovať službu prepravy osôb prostredníctvom vodičov, ktorí k tomu nemajú príslušné povolenie alebo vhodné vozidlo, spoločnosť oznámila svojim vodičom, že v marci 2018 pozastavuje svoju činnosť aj napriek tomu, že Uber oficiálne neprevzal rozhodnutie súdu. Činnosť spoločnosti bude pozastavená do doby, kým sa situácia nevyjasní. Verdiktu súdu o neodkladnom opatrení na pozastavenie prevádzkovania služby Uber predchádzala žaloba podaná občianskym združením koncesovaných taxikárov, ktoré dlhodobo vystupovalo proti podnikaniu Uberu.

4.2 Charakteristika Hello Taxi

Najväčšou taxislužbou v Bratislave je Hello Taxi, ktorá disponuje najväčším počtom vozidiel. Spoločnosť bola založená v roku 2004 Adriánom Kollárom a Martinom Luptákom. Hlavným predmetom podnikania spoločnosti je vnútroštátna taxislužba a rádio dispečing taxi. V prípade dopytu zákazník kontaktuje dispečing a ten následne kontaktuje vodičov taxislužby o zákazníkovi.

Hello Taxi pôsobí na trhu od roku 2004 a v súčasnosti disponuje najväčším počtom vozidiel prevádzkujúcich taxislužbu v Bratislave. Podnik využíva modernú technológiu v oblasti taxislužby, pričom prihliada predovšetkým na kvalitu poskytovaných služieb a spokojnosť zákazníkov. Dispozícia väčšieho počtu vozidiel pre zákazníka znamená najväčšiu možnosť vybavenia objednávky v čo najkratšom čase. Zároveň podnik na svojich webových stránkach deklaruje vždy priaznivé ceny a profesionálny prístup k zákazníkom.

V rámci poskytovania informácií o podniku prostredníctvom webových portálov podnik zverejňuje reakcie zákazníkov na kvalitu zabezpečenej prepravy a schopnosti vodičov iba v meste Košice. V sekcii spokojní zákazníci Hello Taxi uverejňuje referencie vo forme reakcií zákazníkov.⁴² V meste Bratislava môžu zákazníci svoje prípadné pripomienky a podnety konzultovať na linke prianí a sťažností.

⁴²HELLO TAXI. 2018. *Spokojní zákazníci Hello Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.hello-taxi.sk/taxislužba-kosice-spokojni-zakaznici.html>.

V porovnaní s rezerváciou prepravnej služby na platforme Uber, využíva klasická taxislužba Hello Taxi dispečing prostredníctvom moderného call centra. Z toho pre zákazníka vyplýva, že po prvom telefonickom kontakte s podnikom je automaticky zaradený do databázy, čo v teoretickej rovine urýchľuje vybavenie objednávky. Hello Taxi umožňuje zákazníkovi využívať číslo „zelenej linky“, ktorá je bezplatná pre volania z pevnej linky. V súvislosti so zaistením konkurencieschopnosti podniku s digitálnymi platformami spoločnosť Hello Taxi vytvorila novú aplikáciu pre Android a iPhone. Týmto spôsobom majú zákazníci možnosť objednať si prepravu bez využitia dispečingu, prostredníctvom určenia miesta svojej polohy pomocou GPS a určenia cieľa cesty.

Služba Hello Taxi ponúka nové pracovné príležitosti na pozícií dispečer/dispečerka a taxikár/taxikárka. Na rozdiel od minimálnych podmienok vodičov Uberu, ktorým sa budeme venovať v nasledujúcej časti práce, sú podmienkami pre prijímanie taxikárov v spoločnosti Hello Taxi: koncesia na prevádzkovanie taxislužby, karta vodiča, lekárske potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti vykonávať vodiča osobnej taxislužby, vyšetrenie psychickej spôsobilosti vodiča, dobrá znalosť hlavného mesta Bratislava, slušné správanie voči zákazníkom a príjemné vystupovanie.⁴³

4.3 Komparácia služieb Uber a Hello Taxi

Taxislužby sú celosvetovo rozšírenou formou podnikania. V meste Bratislava v súčasnosti existuje až registrovaných 57 spoločností, ktoré poskytujú službu prepravy jednotlivcov a skupín cestujúcich. Väčšina spoločností uvádza cenníky prepravných služieb prostredníctvom verejných webových portálov. Z uverejnených informácií je zrejmé, že skoro každá zo spoločností poskytujúcich taxislužbu v Bratislave považuje svoje služby za najkvalitnejšie a cenovo pre zákazníkov najdostupnejšie. Napriek týmto tvrdeniam sa ceny taxislužieb v hlavnom meste odlišujú.

Revolúciu v spoujazdách spôsobila aplikácia Uber. Na tejto platforme sa stretáva ponuka vodičov a dopyt po preprave od zákazníkov. Aplikácia po zaznamenaní dopytu lokalizuje najbližších vodičov k zákazníkovi pričom, každý vodič má možnosť ponuku odmietnuť alebo prijať. Cena za jazdu je zákazníkovi stiahnutá z účtu po ukončení cesty z platobnej karty a je prevedená na účet Uberu. Vodičovi ostane suma po stiahnutí sprostredkovateľského poplatku.

⁴³HELLO TAXI. 2018. *Voľné pracovné pozície v Hello Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.hellotaxi.sk/kariera>.

Prevádzkovanie taxislužby je potrebné splniť rôzne štátom určené vyhlášky, zákony a regulácie. V posledných rokoch musia slovenskí taxikári čeliť existenčnému problému, ktorý vznikol s rozmachom tzv. „spolujázd“, služby, ktorá je založená na využívaní internetu a aplikácií v smartfónoch. Tak ako v iných segmentoch trhu musia aj noví a potenciálni podnikatelia v oblasti poskytovania služieb osobnej prepravy uvažovať nad viacerými otázkami, ktorých zodpovedanie vedie k ziskovosti alebo naopak strate. Čím priniesli digitálne platformy ako Uber alebo Taxify tak silné konkurenčné prostredie, ktorému sa klasické taxislužby bránia a odmietajú ich? Predstavuje Uber pre bratislavských taxikárov existenčné riziko? Budú služby platformy Uber regulované štátom a budú podliehať finančnej správe? Predstavuje pre podnikateľov využívanie platformy Uber menšie riziko ako založenie vlastnej koncesie a registrácia taxislužby na úradoch? Sú podniky reprezentujúce tradičné ekonomické prostredie ešte v súčasnej dobe digitálnych platforiem, inovácií a moderných technológií ešte perspektívne? Reprezentuje zdieľaná ekonomika východisko pre startupy na Slovensku? Kto dosahuje vyššie príjmy za poskytovanie služby osobnej prepravy v Bratislave? Vodiči Uberu alebo klasickí taxikári?

Z podnikateľskej praxe vyplýva, že kvalita poskytnutých služieb v minulosti ovplyvňuje záujem zákazníkov o poskytovanie služieb v aktuálnom čase a v budúcnosti. Inými slovami, pokiaľ podnikateľ zabezpečí spokojnosť zákazníkov je veľmi pravdepodobné, že sa na jeho služby obrátia aj budúcnosti a budú šíriť pozitívne referencie, či už prostredníctvom sociálnych sietí alebo ústnym podaním. Zákazníci prinášajú podniku maximalizáciu zisku. Úlohou podnikateľov je potom zvyšovať kvalitu poskytovaných služieb v danom segmente trhu, spĺňať legislatívne podmienky, aby predišli sankciám zo strany štátu a minimalizovať náklady spojené s prepravou, údržbou vozidiel a pod. Toto by bol dokonalý náčrt podnikania, ktorý nemusí čeliť konkurenčnému prostrediu a tlaku zo strany iných podnikateľských subjektov.

V oblasti poskytovania služieb osobnej prepravy v hlavnom meste Bratislava oproti sebe stoja dva najväčšie podniky a to digitálna platforma Uber a taxislužba Hello Taxi. Z charakteristiky poskytovaných služieb v predchádzajúcom texte vyplývajú početné výhody a nevýhody, príležitosti, ohrozenia a limity, ktorým musia oba typy služieb v súčasnosti čeliť. Platforma Uber sa od roku 2015 neustále rozvíja. Tlačí na ceny konkurenčných platforiem poskytujúcich služby osobnej prepravy, ako aj na klasické taxislužby. Týmto spôsobom vytvára tlak, na ktorý reagujú vodiči taxislužby k platnou koncesnou listinou a kartou vodiča taxislužby vrátane iných potrebných dokladov určených na prevádzkovanie taxislužby, ako aj Magistrát mesta Bratislava, Finančná správa

Slovenskej republiky a Vláda Slovenskej republiky. V nasledujúcom texte sa zameriame na analýzu podmienok, výhod a limitov poskytovania služieb spoločnosťou Uber a Hello Taxi z pohľadu podnikateľa a z pohľadu zákazníka.

4.3.1 Pohľad podnikateľov na podmienky poskytovania služby

Podnikanie v taxislužbe je veľmi zložitý. Miera regulácie v tomto sektore je vysoká, vyžaduje si množstvo osvedčení a povolení, ktoré sú sprevádzané nevyhnutnou byrokraciou. Prevádzkovatelia taxislužieb musia rešpektovať nielen vnútroštátnu legislatívu, ale aj legislatívu Európskej únie. Náročnosť získania oprávnenia a rešpektovanie regulácii negatívne ovplyvňuje výsledok hospodárenia podnikov. Práve preto vodiči klasických taxislužieb odmietajú platformy, nakoľko z ich pohľadu vodiči Uberu poskytujú porovnateľnú službu, pričom nie sú obmedzovaní všetkými reguláciami. V nasledujúcom texte špecifikujeme podmienky na prevádzku taxislužieb a požiadavky pre prácu profesionálnych vodičov taxislužieb a vodičov Uberu v Slovenskej republike.

Podľa vyjadrenia zástupcov spoločnosti, stať sa vodičom Uberu nie je zložitý. Pokiaľ majú záujemcovia vzťah k šoférovaniu a dobre poznajú Bratislavu je to pre nich ideálna voľba zárobku. Veľké zastúpenie vodičov používa Uber ako čiastkový zárobok vo voľnom čase. Spoločnosť Uber aktívne využíva a vyhľadáva nových vodičov, ktorí spĺňajú podmienky registrácie a už disponujú koncesiou na prevádzkovanie služby, čím predchádzajú negatívnym stretom s finančnou správou.

Samozrejme koncesná listina nie je nutnou požiadavkou pre vodičov Uberu. Na poskytovanie služby osobnej prepravy prostredníctvom platformy postačuje vodičský preukaz. Motiváciou pre získanie nových vodičov sú rôzne bonusy. V súčasnosti pri registrácii nového vodiča získa užívateľ bonus vo výške 20€. Webový portál spoločnosti poskytuje kompletne spracovaný postup procesu registrácie Uber vodiča. Po dokončení registrácie a schválení zo strany Uberu, môže vodič začať prijímať rezervácie jász, prevážať prvých cestujúcich a začať zarábať. Celý proces je pomerne jednoduchý a trvá približne niekoľko hodín.

V prípade, že vodič nedisponuje vlastným motorovým vozidlom a má aktívny záujem jazdiť pre Uber, spoločnosť záujemcom o prácu vodiča ponúka zapožičanie vozidla a pomoc s jeho financovaním. Aktuálna ponuka vozidla na zapožičanie zahŕňa:

- zapožičanie automobilov značky Ford Fiesta, Škoda Fabia alebo Opel Corsa za poplatok 209 € mesačne vrátane DPH;

- zapožičanie automobilov značky Ford Focus, Škoda Octavia alebo Renault Megane za poplatok 299 € mesačne vrátane DPH.

V cene za zapožičanie automobilu sú zahrnuté aj ďalšie výdavky ako je havarijné poistenie vozidla s 5% spoluúčasťou (vrátane sedadiel a skiel), servis, pneumatiky, diaľničná známka a asistenčná služba.

Podľa §26 v zákone č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave⁴⁴ sa taxislužbou rozumie: „*prevádzkovanie osobnej dopravy vozidlami taxislužby ako prepravy jednotlivých cestujúcich alebo skupiny cestujúcich do cieľového miesta podľa zmluvy o preprave osôb.*“ Podnikatelia musia splniť zákonom stanovené podmienky na získanie koncesie, ktorá umožňuje prevádzku taxislužby. Koncesia sa udeľuje na 10 rokov, pokiaľ žiadateľ nepožiadala o kratší čas platnosti.

Pri žiadosti na získanie koncesie musí byť žiadateľ držiteľom oprávnenia na podnikanie. Najčastejšie využívanou právnou formou je spoločnosť s ručením obmedzením (s.r.o.) alebo podnikateľ ako samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO) teda na základe živnostenského oprávnenia. Na preukázanie finančnej spôsobilosti na taxislužbu v prípade voľby spoločnosti s.r.o. sa rozlišuje či ide o spoločnosť existujúcu viac ako 15 mesiacov alebo menej.

Ak existuje viac ako 15 mesiacov spôsobilosť sa posudzuje na základe vlastného imania spoločnosti, ak menej, spoľahlivosť je dokladovaná základným imaním spoločnosti. V prípade živnostníkov sa dokazovanie uskutočňuje cez otvorený súpis záväzkov a majetku. V §6 ods. 5 vyššie spomenutého zákona o cestnej doprave je spoľahlivosť stanovená v sume najmenej tisíc eur za každé vozidlo, ktoré je využívané na prevádzkovanie taxislužby.

Technická základňa spoločnosti predstavuje ďalšiu podmienku na získanie koncesie. Plocha stanovišťa a parkoviska pre vozidlá taxislužby sa odvíja od počtu vozidiel uvedených v žiadosti. V prípade ak žiadateľ nedisponuje vlastnou plochou, dokladuje ju nájomnou zmluvou.⁴⁵

Nevyhnutnou podmienkou, ktorú musia podnikatelia splniť je tzv. odborná spôsobilosť. Sú dva spôsoby ako je možné toho dosiahnuť a to buď získaním osvedčenia

⁴⁴ JISCD. 2018. *Koncesia na taxislužbu*. [online]. 2018, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <https://www.jiscd.sk/odborne-sposobilosti/sluzby-v-oblasti-taxi/koncesia-na-taxisluzbu/>.

⁴⁵ FONTIONNEL&CO. 2014. *Koncesia na prevádzkovanie taxislužby od roku 2014*. [online]. 2014, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <<https://www.podnikajte.sk/start-podnikania/c/1179/category/pravne-formy/article/koncesia-taxisluzba-2014.xhtml>>.

o odbornej spôsobilosti po úspešnom absolvovaní skúšky na dopravnom úrade, alebo zamestnaním tzv. garanta odbornej spôsobilosti (osoba, ktorá spôsobilosťou disponuje).

Žiadateľ ďalej musí doložiť výpis z registra trestov, fotokópie protokolov STK a EK, musí disponovať prepravným poriadkom a zaplatiť správny poplatok vo forme kolkovej známky vo výške 30 eur. Počas posledných 3 rokov nesmie byť vyhlásený konkurz na majetok žiadateľa.⁴⁶

Vodič taxislužby musí byť v pracovnom pomere s prevádzkovateľom taxislužby alebo prevádzkovať taxislužbu ako SZČO. Na vydanie preukazu vodiča vozidla taxislužby je potrebné splniť požiadavky uvedené v §28 v zákone o cestnej doprave. Preukaz možno vydať tomu kto:

- je držiteľom vodičského oprávnenia na vedenie príslušného motorového vozidla;
- má najmenej 21 rokov;
- je odborne spôsobilý;
- je bezúhonný;
- absolvoval všetky povinné školenia vodičov z povolenia;
- absolvoval psychologické testy a povinnú lekársku prehliadku.⁴⁷

Vodič musí mať výborné vodičské schopnosti, komunikačné schopnosti, dobrý zdravotný stav, byť priateľský k zákazníkom. Ďalej musí dokonalo poznať svoje okolie, dopravné, cestné a iné predpisy a ovládať svetové jazyky.

Požiadavky na vozidlo taxislužby podľa § 30 v zákone č. 56/2012 Z.z. o cestnej doprave sú nasledovné:

- nesmie byť staršie ako 8 rokov;
- každoročné kontroly STK a EK.⁴⁸

Po vydaní koncesnej listiny je potrebné do vozidla nainštalovať na viditeľné miesto taxameter. Následne musí byť taxameter zaplombovaný na pracovisku Slovenskej legálnej metrológie, kde vystavia potvrdenie o overení taxametra a montážny list. Nevyhnutnou

⁴⁶Tamtiež.

⁴⁷ EPI. 2017. *Zákon č. 56/2012 Z. z.* [online]. 2017, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/zz/2012-56>>.

⁴⁸EPI. 2017.*Zákon č. 56/2012 Z. z.* [online]. 2017, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/zz/2012-56>>.

podmienkou pre vykonávanie služby je uzavretie zmluvy o poistení zodpovednosti za škody spôsobené z prevádzky motorového vozidla určené pre taxislužby.⁴⁹

Z prehľadu všetkých povinností, podmienok a legislatívnych úprav, ktoré sa prevádzkovania taxislužby na území Slovenskej republiky týkajú vyplýva, že byť podnikateľom v danom segmente trhu nie je v našich podmienkach jednoduché. Predovšetkým nie je jednoduché v porovnaní s podmienkami, ktoré musí splniť užívateľ digitálnej platformy Uber na strane ponuky. V nasledujúcom texte sa budeme zaoberať analýzou podmienok poskytovania služby osobnej prepravy Uber vodičom.

Požiadavky na vodičov do startupu Uber⁵⁰ sú:

- požadovaný vek je najmenej 21 rokov;
- musí vlastniť oprávnenie na vedenie príslušného motorového vozidla;
- musí mať najmenej ročné skúsenosti s jazdením;
- musí byť bezúhonný;
- vo výpise z evidenčnej karty vodiča nesmú byť hrubé porušenia pravidiel cestnej premávky.

Minimálne požiadavky na vozidlo pre jazdenie s Uberom⁵¹:

- vozidlo nesmie byť staršie ako 10 rokov;
- musí ísť minimálne o 4-dverové vozidlo;
- musí byť v dobrom technickom stave (platná technická a emisná kontrola);
- na vozidle nesmú byť umiestnené reklamné brandingy;
- musí mať minimálne 5 bezpečnostných pásov;
- musí mať povinné zákonné poistenie.

V prípade ak vodič spĺňa podmienky na vodiča Uberu⁵², ale nevlastní vozidlo, ktoré by mohol využívať, Uber pomáha pri získaní operatívnych leasingov, finančných leasingov, alebo spolupracuje s partnerskými firmami. Partnerské firmy vytvárajú flotily, do ktorých sa vodič môže zaradiť. Flotilový partner ponúkajú možnosť zapožičania vozidla. Ak vodič jazdí vo flotile, nepotrebuje mať vlastnú živnosť alebo firmu, pretože flotilový partner je zodpovedný za zdanenie zárobkov z jazdy.

⁴⁹PROFIVODIC. 2017. Požiadavky na prácu vodiča taxi. In *Profivodic.sk* [online]. 2017, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.profivodic.sk/poziadavky_na_pracu_vodica_taxi>.

⁵⁰UBER. 2014. Požiadavky na vodičov. In *UBER* [online]. 2014, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.uber.com/sk/drive/requirements/>>.

⁵¹UBER. 2014. Požiadavky na vodičov. In *UBER* [online]. 2014, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.uber.com/sk/drive/requirements/>>.

⁵²Tamtiež.

Mesačný príjem vodičov platformy Uber a taxislužby Hello Taxi závisí od počtu vybavených objednávok. Vodiči hello Taxi disponujú živnostenským oprávnením, z čoho vyplýva, že sami zodpovedajú za odvádzanie odvodov do zdravotnej a sociálnej poisťovne. Vodiči hello Taxi musia odovzdávať značnú časť svojich výnosov. Za každú realizovanú jazdu prijímajú taxikári hotovosť. Uber vodiči naopak neprijímajú od zákazníkov hotovosť, ale získavajú 80% z týždenných tržieb od zákazníkov.

Výhodou využívania digitálnej platformy je menšia byrokracia a flexibilná pracovná doba. Okrem toho Uber vodičov motivuje aj lepší zárobok, bez nutnosti vybavovania koncesie a všetkých už spomenutých oprávnení na úradoch. Ďalšou z možností motivácie je program palivovej karty, ktorá poskytuje vodičom možnosť uplatňovať zľavy na čerpacích staniách. Vodiči tak môžu získať zľavu až 15 % na vybrané značky v prípade potreby výmeny pneumatík a oleja. Pokiaľ vodiči Uberu prijímu aspoň 40 zákazníkov v priebehu mesiaca, sú zo strany Uberu odmeňovaní vo forme ďalších bonusov.

4.3.2 Pohľad zákazníkov na poskytovanie služby osobnej prepravy

Pre nových užívateľov digitálnej platformy Uber taxi podnik pripravuje špeciálne ponuky a akcie, čím sa snaží zvýšiť svoju konkurencieschopnosť na trhu. Súčasná špeciálna akcia určená pre nových zákazníkov Uberu sa vzťahuje na poskytnutie prvej jazdy zadarmo. Zákazník získa on-line kupón vo výške 10 €, ktorý má neobmedzenú platnosť, platí pre vozidlá UberX a je možné ho využiť iba na území Slovenskej republiky. Pre získanie kupónu je potrebná registrácia na webovej stránke spoločnosti. Zľavový kupón na prvú jazdu zadarmo je automaticky vložený počas registrácie a jeho aplikácia je automatická. Z pohľadu zákazníka to znamená, že stačí ak si rezervuje prvú jazdu a vyrazí na cestu. Pokiaľ je už zákazník registrovaný, zadáva promo kód priamo vo svojej aplikácii Uber.

K registrácii užívateľského účtu je potrebné zadať nasledujúce údaje:

- e-mail a heslo;
- meno a telefónne číslo;
- údaje z platobnej karty (číslo platobnej karty, CW kód, dátum expirácie);
- prípadne promokód, ktorý sa viaže k využívaniu zľavy z cestovného.

Registrácia nových zákazníkov Uberu je prístupná prostredníctvom uvedenej aplikácie, registrácie na webovom portáli spoločnosti alebo prostredníctvom Facebooku.

Výhody využívania aplikácie Uber sú:

- cena za jazdu je stanovená už pred jazdou;
- celá trasa viditeľná na mobile;
- presná lokalizácia zákazníka na základe GPS polohy;
- možnosť výberu vodiča, filtrácie pohlavia taxikárov;
- profil vodiča a jeho hodnotenie;
- možnosť odmietnutia taxíka bez dodatočných poplatkov.⁵³

Klasickým vodičom taxislužieb nepomáha ani ich súčasná situácia a verejné mienenie v hlavnom meste Bratislava. Na verejných webových portáloch existuje niekoľko sekcií, kde zákazníci vyjadrujú svoju spokojnosť s poskytnutými službami. V niektorých prípadoch sú zákazníci vo všeobecnosti spokojní, v iných prípadoch boli zákazníci nepríjemne prekvapení z konečnej ceny jazdy na taxametri. Súčasťou kvality poskytovania služby je aj správanie sa vodiča k zákazníkom, ktoré je odlišné v závislosti od konkrétneho vodiča a pod.

Uber využíva dynamický model oceňovania. Ceny sa líšia podľa predpokladaného času a vzdialenosti ako aj denného času a aktuálne ponuky a dopytu v čase keď je jazda vyžiadaná. Na konci jazdy sa platba uskutočňuje na základe kreditnej karty. Okrem jednoduchosti registrácie prepravy osôb prostredníctvom aplikácie je cena prepravy významnou výhodou, ktorá vodičov Uberu vyzdvihuje v očiach zákazníkov. Nasledujúca tabuľka č. 3 uvádza prehľad cien služby osobnej prepravy spoločnosti Uber a Hello Taxi.

Tabuľka č.3: Cenník Hello Taxi vs UberX

	Hello Taxi	UberX
Nástupná sadzba	1,30 €	1,2 €
Cena za 1 kilometer	0,52 €	0,39 €
Cena za 1 minútu	0,20 €	0,07 €
Minimálne cestovné	4,50 €	2,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie

⁵³ DULAKOVÁ, A. 2015. Ako sa Uberu darí na Slovensku – Pohľad vodičov a zákazníkov. In *STARTITUP* [online]. 2015, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.startitup.sk/ako-sa-uberu-dari-na-slovensku-pohlad-vodicov-a-zakaznikov/>>.

Po každej ceste sa môžu užívatelia a vodiči navzájom hodnotiť na stupnici od 1 až 5 hviezdíček. Uber môže deaktivovať alebo inak trestať vodičov, ktorí vysokú priemernú klasifikáciu od zákazníkov. Na druhej strane zákazníci s nízkym hodnotením majú nižšiu dostupnosť služby.

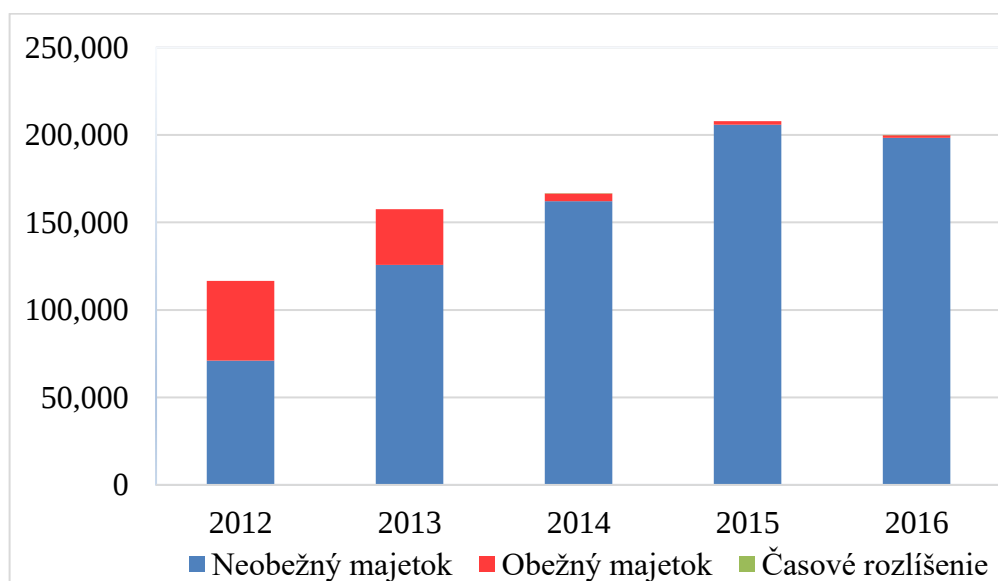
V nasledujúcom texte sa zameriame na spracovanie, analýzu a vyhodnotenie základných ukazovateľov finančnej analýzy podniku KOLLUP s.r.o., ktorý prevádzkuje službu hello Taxi na území hlavného mesta Bratislavy.

4.3.3 Finančná analýza podniku KOLLUP s.r.o. – Hello Taxi

Na uskutočnenie finančnej analýzy sme využili informácie dostupné z finančných výkazov spoločností. Pri porovnaní podnikov s odvetvím sme využívali publikáciu stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v SR⁵⁴.

Spoločnosť prevádzkujúca taxislužbu Hello taxi sa nazýva KOLLUP s.r.o. Z výsledkov súvahy spoločnosti vyplýva, že hodnota majetku od roku 2012 do 2015 rástla v priemere o 16% a v roku 2016 sme zaznamenali pokles o 3,59 % na hodnotu 200 000 €. Tento vývoj ovplyvnilo niekoľko faktov v štruktúre majetku. Negatívny vplyv mal pokles hodnoty neobežného majetku o 3,60 %. Naopak pozitívne vplýval na zmiernenie poklesu obežného majetku oproti minulým rokom. Na nasledujúcom grafe č. 3 sú zobrazené hodnoty majetku v rokoch 2012 – 2016.

Graf č. 3: Štruktúra majetku spoločnosti KOLLUP s.r.o.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

⁵⁴PROFINI. 2017. *Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v Slovenskej republike za rok 2016*. Bratislava: SCB – Sloka Credit Bureau, 2017. 429 s. ISBN 978-80-9711-095-6.

Majetok podniku sa skladá z neobežného majetku, obežného majetku a časového rozlíšenia. Neobežný majetok predstavuje najväčšiu časť hodnoty majetku. Obežný majetok v posledných rokoch výrazne poklesol. Hodnota časového rozlíšenia je v tejto spoločnosti zanedbateľná.

V rámci neobežného majetku sme zaznamenali v roku 2016 výrazný pokles hodnoty dlhodobého nehmotného majetku, čo bolo spôsobené vyradením softvéru z majetku v roku 2015. V rámci dlhodobého hmotného majetku sme v roku 2016 zaznamenali zmenu iba pri samostatne hnuteľných veciach a súbore hnuteľných vecí (SHV a SHV). Nárast predstavoval len 0,3 %. Stavby ostali nezmenené od roku 2015 avšak tomto roku podnik investoval do nových kancelárskych priestorov.

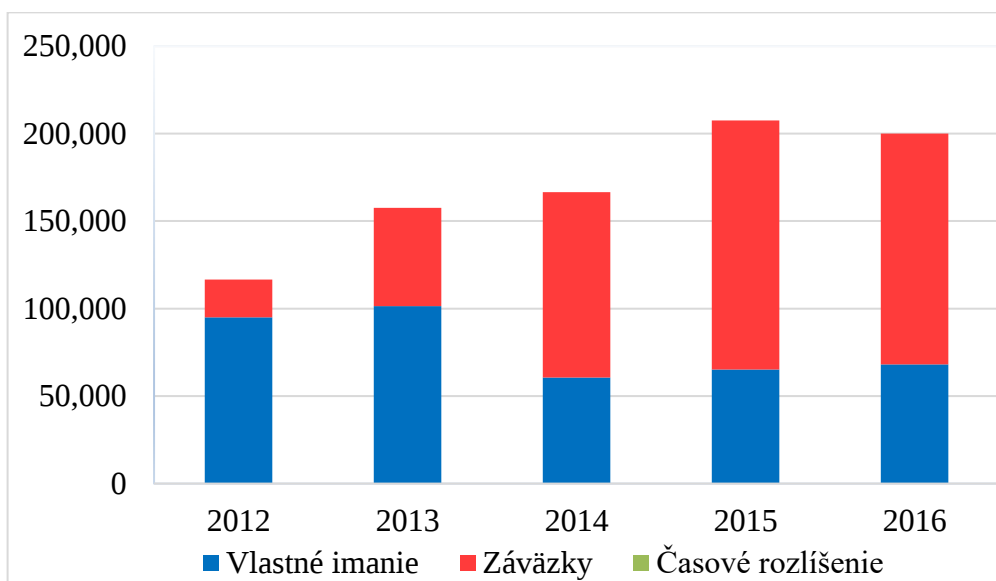
Hodnota obežného majetku od vzniku spoločnosti je veľmi premenlivá. Pokles hodnoty tohto majetku zaznamenávame od roku 2014. V bežnom období bol tento pokles miernejší ako v predchádzajúcom období. Výrazný vplyv na vývoj hodnoty má položka peniaze, ktorá poklesla od roku 2014 v priemere o 37,02 %.

Hodnota vlastného imania v sledovanom období mierne vzrástla o 4,4 %. Základné imanie a zákonné rezervné fondy majú konštantnú hodnotu od roku 2012. Najväčší podiel na vlastnom imaní má výsledok hospodárenia minulých rokov.

Výraznú zmenou vo výsledku hospodárenia sme zaznamenali v roku 2014 kedy hodnota poklesla z 86 040 na 47 148 €, čo predstavovalo pokles o 45,2 % v porovnaní s rokom 2013. Od toho obdobia táto položka rastie v priemere o 9,29 %. Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení v bežnom období má pozitívnejší trend ako v roku 2015. V minulom období bol pokles 25,25 % -ný pričom v bežnom poklesol o 14,55 %.

V nasledujúcom grafe č. 4 možno vidieť podiel vlastných a cudzích zdrojov na celkových zdrojoch spoločnosti počas obdobia 2012 až 2016. Najväčší podiel majú záväzky a to až 65,95 %, zvyšných 35,05% spadá do vlastného imania, nakoľko hodnota časového rozlíšenia je aj v tomto prípade nulovou položkou.

Graf č. 4: Štruktúra finančných zdrojov spoločnosti KOLLUP s.r.o.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Cudzie zdroje financovania spoločnosti tvoria podstatne vyšší podiel na celkových zdrojoch financovania. V bežnom období je tento podiel 65,95 %. Hodnota záväzkov v bežnom období poklesla o 7,26 %. Podstatnú časť záväzkov tvoria krátkodobé záväzky až 90 %, pričom ich hodnota od roku 2012 stúpala v priemere o 32,6 %. Výrazný vplyv mal prudký rast položky záväzky voči spoločníkom a združeniu, z hodnoty 6 800 € v minulom období vzrástli na 23 866 € v bežnom období. Rast sme zaznamenali aj pri záväzkoch voči zamestnancom, záväzkoch zo sociálneho poistenia a daňových záväzkoch a dotáciách. Iné záväzky medziročne poklesli o 4,72 %. Bežné bankové úvery tvorili 9,98 % - ný podiel na celkových záväzkoch. V bežnom období poklesli o 60,07 % z 32 948 € na 13 156 %.

Spoločnosti KOLLUP s.r.o. sa podarilo od roku 2012 dosahovať pozitívny výsledok hospodárenia. Kladné výsledky z hospodárskej činnosti pozitívne vplývali na vývoj a naopak negatívny vplyv mali výsledky hospodárenia z finančnej činnosti. Počas sledovaných období výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení mal klesajúci charakter. Najväčší pokles sme zaznamenali v roku 2013 o 85,7 %. V bežnom roku bol pokles oproti minulému obdobiu miernejší, 14,55 %.

Hodnoty výsledkov hospodárenia za jednotlivé roky sú uvedené v nasledujúcej tabuľke č. 4.

Tabuľka č.4: Výsledok hospodárenia spoločnosti KOLLUP s.r.o.

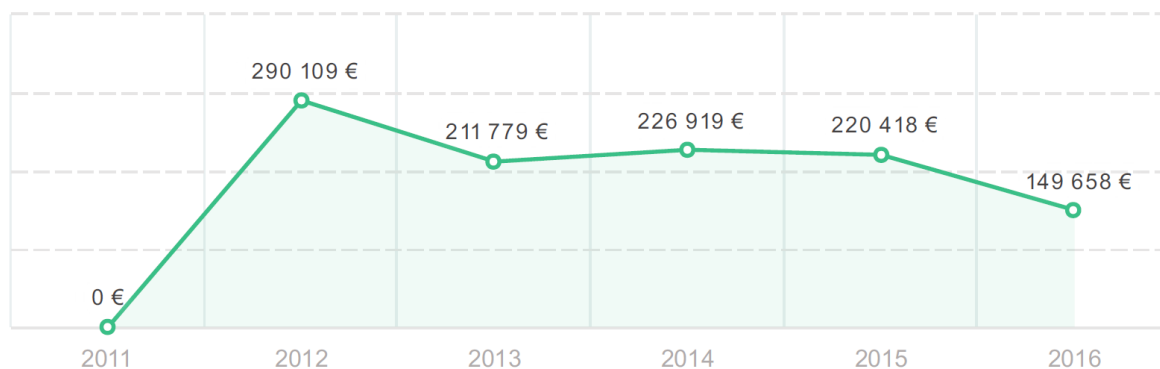
Položky výkazu ziskov a strát	2 012	2 013	2 014	2 015	2 016
	€	€	€	€	€
Výnosy z hospodárskej činnosti	290 109	211 779	262 441	226 085	185 493
Náklady na hospodársku činnosť	232 057	188 335	254 910	208 017	169 316
Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti	58 052	23 444	7 531	18 068	16 177
Výnosy z finančnej činnosti spolu	0	1	0	1	0
Náklady na finančnú činnosť spolu	3 469	15 237	1 767	13 493	12 345
Výsledok hospodárenia z finančnej činnosti	-3 469	-15 236	-1 767	-13 492	-12 345
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	54 583	8 208	5 764	4 576	3 832
Daň z príjmov	10 371	1 888	1 268	1 215	960
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	44 212	6 320	4 496	3 361	2 872

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti v minulom období mal rastúcu tendenciu čo bolo spôsobené vyšším poklesom nákladov ako výnosov z hospodárskej činnosti. V roku 2016 bol pokles o 10,47 % oproti roku 2017. Najväčší vplyv na túto položku majú tržby z predaja služieb a náklady súvisiace so službami. Vo finančnej činnosti podnik dosahoval záporné hodnoty v každom sledovanom období. V roku 2016 bol výsledok – 12 345 €, oproti minulému obdobiu bol pokles miernejší. Spoločnosť nevykazuje žiadne výnosy z finančnej činnosti v bežnom období a náklady sa skladajú z položiek ostatné nákladové úroky a ostatné náklady na finančnú činnosť.

Nasledujúci graf č. 5 znázorňuje vývoj tržieb podniku KOLLUP s.r.o. v rokoch 2011 až 2016.

Graf č. 5: Vývoj hodnoty tržieb spoločnosti KOLLUP s.r.o. v rokoch 2011 až 2016

Zdroj: FinStat.sk

Analýza finančných pomerových ukazovateľov spoločnosti KOLLUP s.r.o.

Finančnú situáciu podniku zhodnotíme použitím finančných pomerových ukazovateľov, ktoré nám povedia o zdraví spoločnosti. Na základe týchto ukazovateľov budeme môcť porovnať naše spoločnosti medzi sebou a so spoločnosťami v odvetví. Využili sme nasledovné pomerové ukazovatele:

- ukazovateľ rentability;
- ukazovateľ nákladovosti.

Na hodnotenie efektívnosti činností v podniku KOLLUP s.r.o. sme využili pomerový ukazovateľ rentability resp. výnosnosti podniku. Nasledujúca tabuľka č. 5 uvádza vývoj ukazovateľov rentability podniku KOLLUP s.r.o. za obdobie rokov 2013 až 2016.

Tabuľka č.5: Ukazovatele rentability spoločnosti KOLLUP s.r.o.

Ukazovatele rentability	2013	2014	2015	2016
Rentabilita vlastného imania (ROE)	6,2 %	7,4 %	5,2 %	4,2 %
Rentabilita aktív (ROA)	4,0 %	2,7 %	1,6 %	1,4 %
Rentabilita tržieb (ROS)	3,0 %	2,0 %	1,5 %	1,9 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Rentabilita vlastného imania má v sledovaných obdobiach klesajúcu tendenciu. Spoločnosť vie v roku 2016 z 1 € vlastného kapitálu vyprodukovať iba 0,04 € čistého zisku. Avšak v porovnaní s odvetvím je spoločnosť stále nad priemerom odvetvia (medián = -4,17 %). Aj v prípade ukazovateľa ROA zaznamenávame každoročný pokles hodnoty. Ukazovateľ ROS stúpol z 1,5 % v minulom období na 1,9 % v bežnom období. Spoločnosť sa udržuje nad medián v odvetví, ktorý je na úrovni 0 %.

Ukazovateľ nákladovosti charakterizuje hospodárnosť podnikania, ktorá ovplyvňuje jeho celkovú efektívnosť. Analýzu sme rozdelili na celkovú nákladovosť, hospodársku a finančnú nákladovosť (viď tabuľka č. 6).

Tabuľka č.6: Ukazovatele nákladovosti spoločnosti KOLLUP s.r.o.

Ukazovatele nákladovosti	2 012	2 013	2 014	2 015	2 016
Celková nákladovosť	0,79990	0,88930	0,97130	0,92008	0,91279
Hospodárska nákladovosť	0,71206	0,88930	0,96984	0,81468	0,91265
Finančná nákladovosť	0,01196	0,07195	0,00671	0,05968	0,06655

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Nákladovosť rastie od roku 2012 až po rok 2014. V posledných dvoch rokoch sa postupne znižuje. Najvýraznejší vplyv na celkovú nákladovosť má hospodárska nákladovosť. Negatívny vplyv sa prejavil rastom na 0,91265 v bežnom období oproti 0,81468 v minulom období. Rast bol spôsobený hlavne nepriamoúmerným poklesom výnosov a nákladov z hospodárskej činnosti. Finančná nákladovosť pozitívne vplýva na celkovú nákladovosť avšak jej vplyv je veľmi nízky.

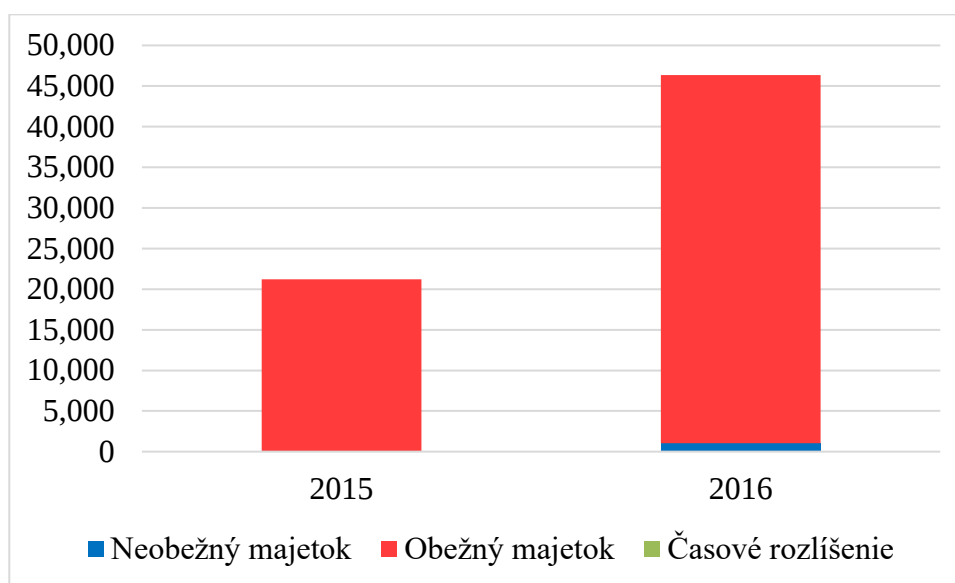
4.3.4 Finančná analýza spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

Na uskutočnenie finančnej analýzy jednotlivých ukazovateľov v spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. sme využili informácie dostupné z finančných výkazov spoločnosti a údajov z verejne dostupných finančných štatistík uverejnených na webových portáloch. Pri porovnaní podnikov s odvetvím sme využívali publikáciu stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v SR⁵⁵.

Spoločnosť Uber Slovakia s.r.o., ktorá prevádzkuje službu Uber Taxi na Slovensku od roku 2015. V súčasnosti disponuje majetkom v hodnote 46 359€. Z výsledkov súvahy podniku vyplýva, že v porovnaní s hodnotou majetku v roku 2015 (v hodnote 21 218€) vzrástol majetok spoločnosti o 109%. Tento vývoj spôsobil rast obežného majetku. Na rozdiel od spoločnosti KOLLUP s.r.o., kde neobežný majetok predstavuje najväčšiu hodnotu časti majetku, v spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. je najväčšou časťou obežný majetok. Na nasledujúcom grafe č. 6 sú zobrazené hodnoty majetku spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. v rokoch 2012 - 2016.

⁵⁵ PROFINI. 2017. *Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v Slovenskej republike za rok 2016*. Bratislava: SCB – Sloka Credit Bureau, 2017. 429 s. ISBN 978-80-9711-095-6.

Graf č. 6: Štruktúra majetku spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

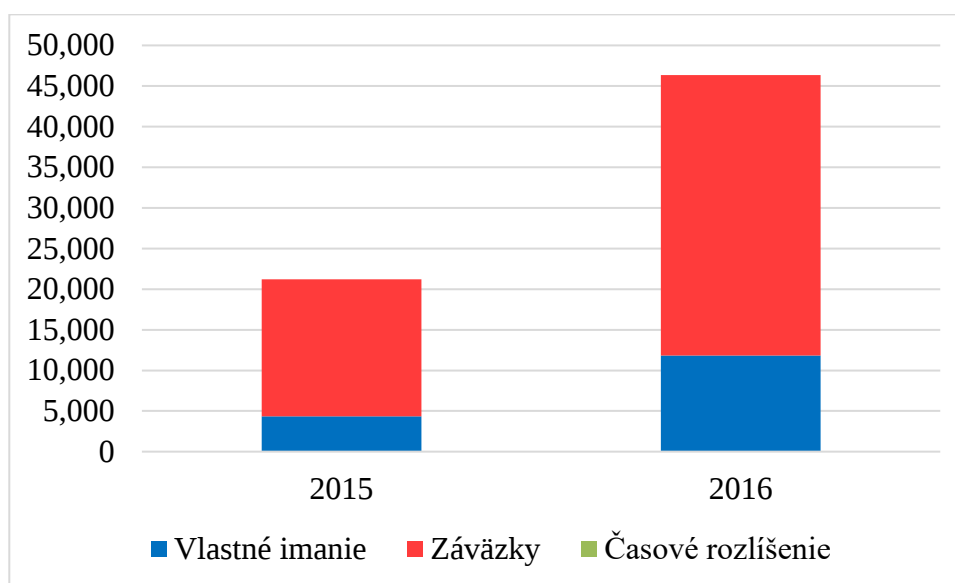
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

V rámci neobežného majetku sme zaznamenali iba zmenu pri položke samostatne hnutelné veci a súbory hnutelných vecí. Ostatné položky sú nulové.

Hodnota obežného majetku za jeden rok pôsobenia spoločnosti výrazne stúpla z hodnoty 21 218 € na hodnotu 45 318 € v roku 2016. Najvýznamnejšou položkou sú krátkodobé pohľadávky.

Hodnota vlastného imania a záväzkov spoločnosti v sledovanom období dosiahla v roku 2016 hodnotu 46 359 €. Táto hodnota vzrástla v porovnaní s rokom 2015, kedy hodnota vlastného imania a záväzkov bola 21 218 €, čo predstavuje rast o 109 %. Vlastné imanie podniku bolo v bežnom období 11 815 €. Nasledujúci graf č. 7 uvádza prehľad vývoja hodnoty vlastného imania a záväzkov spoločnosti Uber Slovensko s.r.o., v rokoch 2015 a 2016.

Graf č. 7: Štruktúra finančných zdrojov spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Spoločnosť Uber Slovakia s.r.o. v roku 2016 dosiahla pozitívny výsledok hospodárenia v hodnote 7 483 €. V minulom období spoločnosť vykázala stratu 668 €. Hodnoty výsledkov hospodárenia za jednotlivé roky sú uvedené v nasledujúcej tabuľke č. 7.

Tabuľka č.7: Výsledok hospodárenia spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

Položky výkazu ziskov a strát	2 015	2 016
	€	€
Výnosy z hospodárskej činnosti	20 147	169 060
Náklady na hospodársku činnosť	18 469	155 661
Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti	1 678	13 399
Výnosy z finančnej činnosti spolu	0	0
Náklady na finančnú činnosť spolu	100	179
Výsledok hospodárenia z finančnej činnosti	-100	-179
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	1 578	13 220
Daň z príjmov	2 246	5 737
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	- 668	7 483

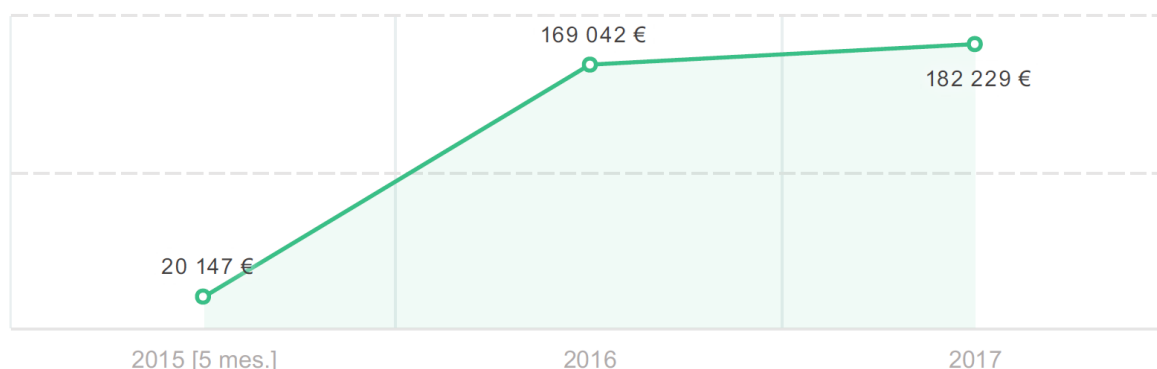
Zdroj: Vlastné spracovanie na údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti v minulom období mal rastúcu tendenciu čo bolo spôsobené vyšším poklesom nákladov ako výnosov z hospodárskej

činnosti. Najväčší vplyv na túto položku majú tržby z predaja služieb a náklady súvisiace so službami. Vo finančnej činnosti podnik dosahoval záporné hodnoty v každom sledovanom období, rovnako ako v prípade analýzy výsledkov hospodárenia z finančnej činnosti spoločnosti KOLLUP s.r.o. V roku 2016 bol výsledok – 179 €. Spoločnosť nevykazuje žiadne výnosy z finančnej činnosti v bežnom období. Z porovnania výsledkov hospodárenia za účtovné obdobie 2016 po zdanení medzi podnikmi Uber Slovakia s.r.o. a KOLLUP s.r.o. vyplýva, že Uber Slovakia s.r.o. dosiahol vyšší hospodársky výsledok po zdanení v roku 2016 a to o 130%.

Tržby spoločnosti narástli o 8%. Nasledujúci graf č. 8 znázorňuje prehľad rozvoja tržieb spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. v rokoch 2015 až 2017.

Graf č. 8: Vývoj hodnoty tržieb spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. v rokoch 2015 až 2017

Zdroj: FinStat.sk

Analýza finančných pomerových ukazovateľov spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

V nasledujúcom texte práce zhodnotíme finančnú situáciu podniku Uber Slovakia s.r.o. prostredníctvom finančných pomerových ukazovateľov, ktoré nám povedia o zdraví spoločnosti. Tak ako v prípade finančnej analýzy spoločnosti KOLLUP s.r.o., ktorú sme spracovávali v predchádzajúcom texte, sme využili nasledovné pomerové ukazovatele:

- ukazovateľ rentability;
- ukazovateľ nákladovosti.

Na hodnotenie efektívnosti činností v spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. sme využili pomerový ukazovateľ rentability. Nasledujúca tabuľka č. 8 uvádza hodnoty ukazovateľov rentability spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. v období rokov 2015 a 2016.

Tabuľka č.8: Ukazovatele rentability spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

Ukazovatele rentability	2015	2016
Rentabilita vlastného imania (ROE)	-15,4 %	63,3 %
Rentabilita aktív (ROA)	-3,1 %	16,1 %
Rentabilita tržieb (ROS)	-3,3 %	4,4 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Rentabilita vlastného imania má v sledovaných obdobiach reastúcu tendenciu. Spoločnosť vie v roku 2016 z 1 € vlastného kapitálu vyprodukovať až 0,63 € čistého zisku. V porovnaní s odvetvím je spoločnosť vysoko nad priemerom odvetvia. Aj v prípade ukazovateľa ROA zaznamenávame rast hodnoty na 16,1 %. Ukazovateľ ROS stúpol z -3,3 % v minulom období na 4,4 % v bežnom období.

Ukazovateľ nákladovosti charakterizuje hospodárnosť podnikania, ktorá ovplyvňuje jeho celkovú efektívnosť. Analýzu sme rozdelili na celkovú nákladovosť, hospodársku a finančnú nákladovosť (viď tabuľka č. 9).

Tabuľka č.9: Ukazovatele nákladovosti spoločnosti Uber Slovakia s.r.o.

Ukazovatele nákladovosti	2 015	2 016
Celková nákladovosť	0,91671	0,92074
Hospodárska nákladovosť	0,91671	0,91804
Finančná nákladovosť	0,00258	0,00106

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z účtovnej závierky spoločnosti

Celková nákladovosť v bežnom období mierne vzrástla z 0,91671 na 0,92074. Najvýraznejší vplyv na celkovú nákladovosť má hospodárska nákladovosť. Negatívny vplyv sa prejavil rastom na 0,91804 v bežnom období oproti 0,91671 v minulom období. Rast bol spôsobený hlavne nárastom nákladov z hospodárskej činnosti. Finančná nákladovosť pozitívne vplýva na celkovú nákladovosť avšak jej vplyv je zanedbateľný.

Služby prepravy osôb zabezpečované podnikmi KOLLUP s.r.o. a Uber Slovakia s.r.o. majú svoje špecifiká, klady a zápory. Z finančnej analýzy podniku KOLLUP s.r.o. (viď. kap. 4.3.3) a zhodnotenia výsledkov hospodárenia podniku (viď. tab. č. 4) vyplýva, že od nástupu Uber Slovakia. s.r.o. na trh, dosiahol podnik KOLLUP s.r.o výrazný pokles. Najväčší vplyv na túto položku majú tržby z predaja služieb a náklady súvisiace so službami.

V súvislosti s pozastavením poskytovania služieb prepravy prostredníctvom platformy Uber je potrebné konštatovať, že výsledky hospodárskej činnosti a celková úspešnosť podnikov na trhu nie je v aktuálnom čase ovplyvnená hospodárením a výsledkov finančnej analýzy oboch podnikov, ale výsledkom prijatých opatrení v našej krajine. Spoločnosť Uber Slovakia s.r.o. má v budúcnosti veľký záujem o obnovenie prevádzky služby v Bratislave. To však bude možné až po znížení regulácií tradičných taxi služieb a zvýšení regulácie služieb poskytovaných prostredníctvom digitálnych platforiem, čo by celú situáciu na Slovensku vyjasnilo. Znížilo by sa napätie medzi prevádzkovateľmi služieb na strane tradičnej ekonomiky a zdieľanej ekonomiky a umožnilo by spotrebiteľom vybrať si podľa ceny, kvality a vlastných preferencií.

Zníženie regulácií tradičných taxi služieb by malo vplyv aj na cenu poskytovania služby zákazníkom, čím by sa tradičné taxi služby stali cenovo prijateľnými a konkurencieschopnými.

Diskusia

Zdieľaná ekonomika reprezentuje nový segment trhu a nový model podnikania v trhovom hospodárstve takmer vo všetkých krajinách sveta. Vznik zdieľanej ekonomiky je priamo spätý s rozvojom digitálnych platforiem umožňujúcich „spárovanie“ ponuky a dopytu prostredníctvom užívania internetových aplikácií, ktoré sú bezplatne dostupné pre mobilné telefóny. Prístup na platformy je veľmi jednoduchý. Stačí si stiahnuť verejne dostupnú aplikáciu z internetu, registrovať sa a zadať údaje z platobnej karty, zadať požiadavky vyhľadávania a zdieľať, vymieňať alebo prenajímať si vybraný tovar alebo službu. Po sprostredkovaní transakcie medzi oboma stranami získava digitálna platforma príjem zo sprostredkovania zdieľania tovaru alebo služby. V prípade Uberu je to 20% z celkovej týždenných ceny tržieb Uber vodiča.

V trhovom segmente zdieľanej ekonomiky sa môže stať podnikateľom relatívne každý, kto má na trhu čo ponúknuť. Prostredníctvom rýchleho prístupu k zdieľaniu tovaru alebo služby umožnila zdieľaná ekonomika likvidáciu transakčných nákladov spojených s podnikaním. Užívateľ platformy má zanedbateľné náklady na marketing, nemusí definovať podmienky zmluvy a vytvárať zložitú byrokráciu poskytovania tovaru alebo služby. Stačí ak jednoducho určí cenu a zákazník si ho prostredníctvom platformy nájde. Celý proces zabezpečenia prepojenia medzi dopytom a ponukou tak nezaberie viac ako pár minút voľného času. Proces výmeny, zdieľania a prenájmu tovarov a služieb prostredníctvom digitálnych platforiem vedie k výraznému zníženiu nákladov a teda aj k zníženiu ceny. Kvalita poskytovanej služby je určená na základe verejne dostupných referencií užívateľov platformy.

Príchodom zdieľanej ekonomiky a neustále sa zvyšujúcim záujmom spotrebiteľov o užívanie aplikácií dochádza k rastu konkurencie na trhu, k nárastu ponuky aj dopytu. Z finančnej analýzy spoločností KOLLUP s.r.o. a Uber Slovakia s.r.o., poskytujúcich služby osobnej prepravy v hlavnom meste Bratislava, vyplýva že Uber vďaka svojej jednoduchosti rezervácie cesty a nízkej cene prepravy preberá veľký počet zákazníkov iným tradičným taxislužbám. Tento fakt vyvodzujeme z poklesu výsledkov hospodárskej činnosti podniku KOLLUP s.r.o., ktorý má od príchodu Uberu na trh, klesajúcu tendenciu. Z referencií spokojných zákazníkov na platformách vyplýva, že spotrebiteľia sú so službami Uberu spokojní a majú záujem využívať dané služby osobnej prepravy v hlavnom meste aj v budúcnosti.

Zatiaľ čo na jednej strane sa platforma Uber „teší“ spokojnosti zákazníkov, vodiči tradičnej taxislužby protestujú proti platforme a žiadajú regulácie a dodržiavanie rovnakých pravidiel zo strany štátu, ako musia dodržiavať klasické taxislužby. Podobne ako proti digitálnej platforme Uber protestujú vodiči klasickej taxislužby, ktorých činnosť je zaťažená licenciami a plnením povinností vyplývajúcich z platnej právnej legislatívy na Slovensku, znevýhodňujú odlišné podmienky na trhu aj postavenie hotelierov a prevádzkovateľov ubytovacích zariadení.

Opakované protesty vodičov tradičnej taxislužby vyústili do regulácií služieb osobnej prepravy zabezpečovanej digitálnou platformou a to na základe rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie a rozhodnutia Vlády Slovenskej republiky. Je pochopiteľné, že tradičné modely podnikania na Slovensku ustupujú pod vplyvom nových digitálnych platforiem svoje zisky, avšak spätný posun do starých ekonomických modelov, ktoré má štát pod kontrolou, od ekonomickejších a modernejších prístupov považujeme za iracionálny krok.

Rozhodnutie európskeho súdu hovorí o nutnosti regulácie služby, ale nedefinuje Uber ako poskytovateľa tradičnej taxislužby. De facto Uber z podstaty svojej činnosti nie je možné chápať iba ako poskytovateľa technologickej peer-to-peer platformy, ale aj ako poskytovateľa služby osobnej prepravy. Cieľom Európskej únie je ponechať rozhodovanie o regulácií Uberu na národné legislatívy. Toto rozhodnutie teda nepožaduje pre platformu rovnaké regulácie ako pre poskytovateľov taxislužby, ale naopak vytvára priestor pre nový typ regulácie, pokiaľ si jednotlivé krajiny vytvoria špecifickú kategóriu služieb prepravy v rámci zdieľanej ekonomiky alebo platformovej ekonomiky.

Uvedený postup bude pravdepodobne najlogickejšou cestou, ako sa ekonomiky jednotlivých krajín vyrovnajú s nástupom nových modelov ekonomiky, založených na výmene, prenájme a zdieľaní nevyužívaných aktív alebo jednoducho na opomenutí klasických mediátorov pri poskytovaní služby. Oproti tradičným poskytovateľom tovarov a služieb príchod nových ekonomických modelov na trh zmenil nevyužívané aktíva na konkurenčnú výhodu. Pochopiteľne podniky tradičnej ekonomiky túto výhodu vnímajú ako hrozbu. Je potrebné si ale uvedomiť, že najväčšia miera protestov prebieha v segmentoch trhu, ktoré sa vyznačujú problémami s kvalitou, férovou cenotvorbou a transparentnosťou poskytovania služieb.

Podľa zmienenej prognózy štúdie PwC vzrastie objem zdieľanej, platformovej či on-demand ekonomiky v najbližších desiatich rokoch o viac ako 20-násobne, pričom v roku 2025 bude tvoriť významnú súčasť globálnej ekonomiky. Preto je dôležité, aby

nové typy regulácií neobmedzovali rozvoj platforiem, ale aby iniciovali samotné platformy a vytvorili si vlastné samoregulačné mechanizmy, prostredníctvom ktorých by sa stali dôveryhodnými partnermi samosprávy a vlády.

Prínosy práce pre teóriu

V teoretickej časti predkladanej diplomovej práce zhrňujeme súčasný stav riešenej problematiky doma aj v zahraničí. Prínosom práce pre oblasť teórie je komplexné vymedzenie a zhodnotenie princípov fungovania zdieľanej ekonomiky vo svete, ktoré sme spracovali na základe aktuálnych, prevažne zahraničných zdrojov a autorov pôsobiacich v danej oblasti – odborníkov na rozvoj zdieľanej ekonomiky a digitálnych platforiem.

Ďalším prínosom pre oblasť teórie, na ktorý chceme poukázať, je komplexná charakteristika zdieľanej ekonomiky s ohľadom na finančné aspekty, kde sme čerpali z finančných analýz zahraničných podnikov pôsobiacich v danom trhovom segmente v aktuálnom čase. V tejto oblasti sme spracovali jednotlivé faktory pôsobiace na rozvoj zdieľanej ekonomiky.

Čitateľ sa oboznámi s analýzou podmienok podnikania v danej oblasti a správaním spotrebiteľov v súvislosti s rozvojom zdieľanej ekonomiky. V závere teoretickej časti spracovávame profily a ohrozenia zdieľanej ekonomiky a predikciu zdieľanej ekonomiky v generácií mileniáli. Významným prínosom práce pre oblasť teórie je spracovanie súčasných regulačných prekážok a budúcich výziev pre zdieľanú ekonomiku.

Prínosy práce pre prax

Vybrané podniky zabezpečujúce službu osobnej prepravy v meste Bratislava – KOLLUP s.r.o. (Hello Taxi) a Uber Slovakia s.r.o. (Uber taxi) v súčasnosti predstavujú dve významné konkurenčné spoločnosti poskytujúce rovnaký typ služby v odlišných podmienkach pre spotrebiteľa aj podnikateľa. Pre spotrebiteľa z hľadiska ceny služby, spôsobu jej objednania, kvality poskytnutej služby a celkovej spokojnosti. Pre podnikateľa z pohľadu nákladov, regulácií zo strany štátu a konkurencie na trhu.

Prínosom práce pre oblasť praxe je komparácie služieb vo vybranom segmente trhu medzi podnikmi pôsobiacimi v oblasti zdieľanej ekonomiky a v oblasti tradičnej ekonomiky. Prostredníctvom posúdenia výsledkov finančnej analýzy podniku v segmente zdieľanej ekonomiky môže čitateľ pochopiť a porovnávať fungovanie a využívanie digitálnej platformy z hľadiska posúdenia finančných aspektov a z hľadiska podmienok

regulácie trhu. Na základe komparácie je možné posúdiť, ktorý z daných segmentov je pre budúcnosť podnikania v našich podmienkach konkurencieschopnejší.

Cieľom výskumnej časti diplomovej práce bolo analyzovať podnik pôsobiaci v oblasti zdieľanej ekonomiky z pohľadu samotného fungovania podniku a z pohľadu spotrebiteľa. Výsledky analýzy sme porovnávali s podnikom, ktorí pôsobí v rovnakom trhovom segmente, avšak reprezentuje podnik tradičnej ekonómie. Na základe vyhodnotenia výsledkov analýzy sme zhodnotili výhody a nevýhody podnikania v zdieľanej ekonomike z hľadiska vybraných ukazovateľov finančnej analýzy podniku.

Zhodnotenie aspektov finančnej analýzy podnikov KOLLUP s.r.o. a Uber Slovakia s.r.o. umožňuje čitateľovi nahliadnuť a zhodnotiť finančnú situáciu oboch podnikov z pohľadu výsledkov hospodárenia podniku, štruktúry majetku, finančných zdrojov, likvidity, rentability a výnosov z hospodárskej činnosti. Praktický výstup práce v podobe komparácie služieb osobnej prepravy v meste Bratislava Uber a Hello Taxi poskytuje samostatný pohľad podnikateľov a pohľad zákazníkov na podmienky poskytovania služby.

Záver

Predložená diplomová práca sa zameriava na analýzu nového modelu podnikania zdieľanej ekonomiky, ktorá je výsledkom rozvoja nových technológií a rozšíreniu digitálnych platforiem s cieľom zjednodušať výmenu, prenájom a zdieľanie nevyužívaných aktív. Zdieľaná ekonomika pokryla segment trhu, na ktorý modely klasickej ekonomiky už v súčasnosti nestačili. Tým sa vytvoril priestor pre nové modely podnikania a nové spôsoby zdieľania už vlastnených aktív a ich opätovného využívania bez nutnosti nového vlastníctva alebo zmeny majiteľa. Zároveň sa ale otvorila otázka regulácií digitálnych platforiem umožňujúcich zdieľanie zo strany vlád jednotlivých krajín. Tradičné ekonomické modely považujú zdieľanú ekonomiku za neregulovaný segment trhu bez kontroly a žiadajú vytvorenie rovnakých podmienok obmedzení a regulácií, ako musia dodržiavať voči štátu oni sami. Naopak zo strany spotrebiteľov reprezentuje zdieľaná ekonomika nové rýchlejšie, dostupnejšie a lacnejšie prístupy k zdieľaniu tovarov a služieb a pre mnohých užívateľov digitálnych platforiem je to nový spôsob, ako získať príjem a zvýšiť svoj blahobyť.

V kapitole Výsledky práce sme nadviazali na teoretické východiská obsiahnuté v teoretickej kapitole predkladanej práce a zamerali sme sa na komparáciu spoločnosti zastupujúcej oblasť zdieľanej ekonomiky – Uber Slovakia s.r.o. a spoločnosť reprezentujúcu tradičný model podnikania v našich podmienkach KOLLUP s.r.o. poskytujúceho službu Hello Taxi. Poskytovanie služby osobnej prepravy uvedených podnikov je v práci lokalizované v hlavnom meste Bratislava.

Cieľom praktického výstupu diplomovej práce bolo porovnať podnik v oblasti zdieľanej ekonomiky a podnik reprezentujúci oblasť tradičnej ekonomiky, ktoré poskytujú rovnaký typ služby a pôsobia v rovnakom segmente trhu. Každý z vymedzených podnikov poskytuje službu prepravy iným spôsobom a využíva iný prístup k zákazníkom, čo má praktický vplyv na počet zákazníkov, ziskovosť podniku, ich konkurencieschopnosť na trhu v danom segmente a kvalitu poskytovaných služieb.

Vybrané služby Uber a Hello Taxi sme porovnávali z pohľadu podnikateľa (podmienky pre realizáciu podnikania, podmienky poskytovania služby na Slovensku, legislatívne úpravy a pod.), z pohľadu zákazníka/spotrebiteľa služby (výhody, nevýhody, posúdenie kvality poskytnutej služby a spokojnosť) a z pohľadu výsledkov finančnej analýzy podniku (analýza štruktúry majetku, vlastného imania, z hľadiska iných vybraných finančných ukazovateľov) a pretavenia týchto údajov do peňažného vyjadrenia. Na

uskutočnenie finančnej analýzy jednotlivých ukazovateľov v spoločnosti Uber Slovakia s.r.o. a v spoločnosti KOLLUP s.r.o. sme využili informácie dostupné z finančných výkazov spoločnosti a údajov z verejne dostupných finančných štatistík uverejnených na webových portáloch. Pri porovnaní podnikov s odvetvím sme využívali publikáciu stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v SR. Cieľom predkladanej diplomovej práce bolo poskytnúť čitateľom ucelený pohľad najmä na finančné aspekty zdieľanej ekonomiky a na vybranom startupe tieto aspekty analyzovať a vyhodnocovať. Na základe analýzy ukazovateľov finančnej situácie podnikov považujeme cieľ práce za splnený.

Zoznam použitej literatúry

1. ACCENTURE LLP. 2016. *Five Ways to Win with Digital Platforms*. [online]. 2016, [citované 2018-04-18]. Dostupné na internete: https://www.accenture.com/us-en/_acnmedia/PDF-29/Accenture-Five-Ways-To-Win-With-Digital-Platforms-Full-Report.pdf
2. ACCENTURE LLP. 2017. *Platform Economy: Technology – driven business model innovation from the outside in*. [online]. 2017, [citované 2018-04-18]. Dostupné na internete: https://www.accenture.com/fr-fr/_acnmedia/PDF-2/Accenture-Platform-Economy-Technology-Vision-2016-france.pdf
3. BIEL, M. 2014. Podeliť sa a zarobiť. In *Trend* [online]. 2017, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2014/cislo-2/podelit-sa-a-zarobit.html>.
4. BREJČÁK, P. 2016. Pripravme sa na japonizáciu, izraelizáciu a uberizáciu. In *eTrend*. [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/ekonomika/lukas-kovanda-pripravme-sa-na-japonizaciju-izraelizaciju-a-uberizaciju.html>.
5. BAUWENS, M. 2006. The political economy of peer production. In *Post-authentic economics review* [online]. 2006, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <http://www.paecon.net/PAERReview/issue37/Bauwens37.htm>.
6. BOTSMAN, R. 2015. *Defining the Sharing Economy: What Is Collaborative Consumption – And What Isn't?* [online]. 2015, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.fastcompany.com/3046119/defining-the-sharing-economy-what-is-collaborative-consumption-and-what-isnt>.
7. BOTSMAN, R. - ROGERS, R. 2010. *What's Mine Is Yours: the rise of collaborative consumption*. USA: HarperCollins Publisher, 2010. 280 s. ISBN 978-0-06-204645-1.
8. BRADLEY, K. – PARGMAN, D. 2017. The Sharing Economy as the Commons of the 21st Century. In *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 2017 (10). s. 231-247. ISSN 1752-1378.
9. BROWN, K S. 2016. *The Sharing Economy: Challenges and Opportunities for People with Disabilities*. AARP Research report. [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.aarp.org/content/dam/aarp/research/>

- surveys_statistic/econ%/2016/sharing-economy-disabilities.doi.10.26419%252Fres.00141.00.pdf.
10. CODAGNONE, C. – MARTENS, B. 2016. *Scoping the Sharing Economy: Origins, Definitions, Impact and Regulatory Issues*. JRC Technical Reports: Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper 2016/01.ISSN 1831-9408
 11. ČAJKO, D. 2018. *Príprava na Schare.techsummit*. [online]. 2018, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <http://sharetechsummit.sk/>.
 12. DUGOVIČ, M. 2017. Stovka taxikárov na bratislavskom obchvate protestovala proti Uberu. In *Denník N* [online]. 2017, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/746614/stovka-taxikarov-na-bratislavskom-obchvate-protestovala-proti-uberu-video/?ref=list>.
 13. DULAKOVÁ, A. 2015. Ako sa Uberu darí na Slovensku – Pohľad vodičov a zákazníkov. In *STARTITUP* [online]. 2015, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <https://www.startitup.sk/ako-sa-uberu-dari-na-slovensku-pohlad-vodicov-a-zakaznikov/>.
 14. EPI. 2017. *Zákon č. 56/2012 Z. z.* [online]. 2017, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.epi.sk/zz/2012-56>.
 15. EURÓPSKA KOMISIA. 2016. *Europe and agenda for the Collaborative economy – supporting analysis*. 2016. Commission Staff Working Document Ref. Ares (2016) 2562059.
 16. EURÓPSKA KOMISIA. 2016. *Jednotný digitálny trh – hrozba alebo šanca pre slovenských podnikateľov?* [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/slovakia/node/617_sk.
 17. EURÓPSKA KOMISIA. 2017. *Exploratory Platform Undeclared Work 2017*. [online]. 2017, [citované 2018-04-8]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1299&langId=en>.
 18. EURÓPSKA KOMISIA. 2018. *Shaping the Digital Single Market*. [online]. 2018, [citované 2018-04-8]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/shaping-digital-single-market>.
 19. FONTIONNEL&CO. 2014. Koncesia na prevádzkovanie taxislužby od roku 2014. [online]. 2014, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/start-podnikania/c/1179/category/pravne-formy/article/koncesia-taxisluzba-2014.xhtml>.

20. FINSTAT. 2018. Spoločnosť Kool Up, spol. s.r.o. In *FinStat*. [online]. 2018, [citované 2018-04-11]. Dostupné na internete: <https://finstat.sk/35887524>
21. FINSTAT. 2018. Spoločnosť Uber Slovakia s.r.o. In *FinStat*. [online]. 2018, [citované 2018-04-11]. Dostupné na internete: <https://www.finstat.sk/48112739>
22. FRENKEN, K. – SCHOR, J. 2017. Putting the Sharing Economy into Perspective. In *Environmental Innovation and Societal Transitions*(23). s. 3-10. ISSN 2210-4224.
23. GANSKY, L. 2010. *The Mesh: Why the future of business is sharing*. USA: Portfolio, 2010. s. 256. ISBN 978-15-91843-719.
24. GERON, T. 2013. Airbnb And The Unstoppable Rise Of The Share Economy. In *Forbes* [online]. 2013, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: <https://www.forbes.com/sites/tomiogeron/2013/01/23/airbnb-and-the-nstoppable-rise-of-the-share-economy/#51337928aae3>.
25. GOLDMANSACHS. 2015. Data Story Millennials. In *GOLDMAN SACHS* [online]. 2015, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/pages/millennials/index.html>.
26. HELLO TAXI. 2018. *Spokojní zákazníci Hello Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.hello-taxi.sk/taxisluzba-kosice-spokojni-zakaznici.html>.
27. HELLO TAXI. 2018. *Voľné pracovné pozície v Hello Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.hellotaxi.sk/kariera>.
28. HENDRIKSZ, V. 2017. The Rise of Millennials and the Sharing Economy. In *FASHIONUNITED* [online]. 2017, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <https://fashionunited.uk/news/retail/2017-the-rise-of-millennials-and-the-sharing-economy/2017010422996>.
29. CHOVANCULIAK, R. 2017. *Ako vznikla zdieľaná ekonomika*. [online]. Bratislava, 2017, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/426140/ako-vznikla-zdielana-ekonomika/>.
30. CHOVANCULIAK, R. 2016. Mýty zdieľanej ekonomiky. In *INESS* [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.iness.sk/sk/stranka/11774-Myty-zdielanej-ekonomiky>.
31. JISCD. 2018. *Koncesia na taxislužbu*. [online]. 2018, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: <https://www.jiscd.sk/odborne-sposobilosti/sluzby-v-oblasti-taxi/koncesia-na-taxisluzbu/>.

32. ILO. 2009. ILO global employment trends report 2009. In *ILO News* [online]. 2009, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: <http://www.ilo.org/asia/media-centre/news/WCMS_101494/lang--en/index.htm>.
33. IT ASOCIÁCIA SLOVENSKO. 2018. *Jednotný digitálny trh EÚ príležitosť pre slovenské firmy*. [online]. 2018, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <http://dsmroadshow.sk/>.
34. JRC Science Hub. 2016. The future of the EU collaborative economy. In *JRC science for policy report* [online]. 2016, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC102766/jrc102766%20collaborative%20economy%20foresight%20final.pdf>>.
35. KOLLÁROVÁ, Z. 2017. Štát má záľusť na peniaze Uberu či Airbnb. Siahne im na zisky. In *TREND* [online]. 2017, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/podnikanie/stat-ma-zalusk-na-peniaze-od-uberu-ci-airbnb-siahne-im-na-zisky.html>.
36. KOTULIAKOVÁ, Z. 2018. *Prvá konferencia o zdieľanej ekonomike európskeho významu*. [online]. 2018, [citované 2018-02-10]. Dostupné na internete: <https://www.startitup.sk/prva-konferencia-o-zdielanej-ekonomike-europskeho-vyznamu/>.
37. LIBRARY OF ECONOMICS. 2002. Money and the Mechanism of Exchange. In *Library of economics* [online]. 1876, [citované 2018-01-13]. Dostupné na internete: <http://www.econlib.org/library/YPDBooks/Jevons/jvnMME1.html>>.
38. MAKAROVÁ, X. 2013. Národná banka upozornila na Žltý melón. In *Trend*. MITTAŠ, M. 2017. Zdieľaná ekonomika prináša neobmedzené možnosti. In *Financie*. [online]. 2013, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/firmy/narodna-banka-upozornila-na-zlty-melon.html>.
39. MITTAŠ, M. 2017. Zdieľaná ekonomika prináša neobmedzené možnosti. In *Financie*. [online]. 2017, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.finance.sk/180818-vyhody-a-nevyhody-zdielanej-ekonomiky/>.
40. PAIS, I. - PROVASI, G. 2015. Sharing Economy: A Step towards the Re-Embeddedness of the Economy?. In *Stato e mercato* [online]. 2015, [citované 2018-03-13]. Dostupné na internete: <<https://scholar.google.sk/scholar?q=Pais+Provasi+Sharing+Economy:+A+Step+towards+the+Re->

Embeddedness&hl=sk&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ved=0ahUKEwiS672Hn-ZAhWHKiwKHV7hAB kQgQMIJDAA>.

41. POŠVANC, M. 2016. Zdieľaná ekonomika je plná prekvapení. In Aktuality [online]. 2016, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/384390/zdielana-ekonomika-je-plna-prekvapeni/>.
42. PROFINI. 2017. *Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v Slovenskej republike za rok 2016*. Bratislava: SCB – Sloka Credit Bureau, 2017. 429 s. ISBN 978-80-9711-095-6.
43. PROFIVODIC. 2017. Požiadavky na prácu vodiča taxi. In Profivodic.sk [online]. 2017, [citované 2018-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.profivodic.sk/poziadavky_na_pracu_vodica_taxi>.
44. SITA. 2018. Uber, Airbnb a spol. čaká na Slovensku povinné platenie daní. In TREND [online]. 2018, [citované 2018-04-08]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/firmy/uber-airbnb-a-spol-caka-na-slovensku-povinne-platenie-dani.html>.
45. SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2018. *Analýza zdieľanej ekonomiky v prostredí malých a stredných podnikov*. [online]. 2018, [citované 2018-04-07]. Dostupné na internete: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/6_analyza_zdielanej_ekonomiky_v_prostredi_msp.pdf.
46. TASR. 2015. *Uber dvíha žlč bratislavským taxikárom*. [online]. 2015, [citované 2018-04-10]. Dostupné na internete: http://www.tvnoviny.sk/domace/1806244_uber-dviha-zlc-bratislavskym-taxikarom-takto-vyzeral-protest.
47. UBER. 2009. Our Mission. In UBER Newsroom [online]. 2009, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.uber.com/newsroom/company-info/>>.
48. UBER. 2014. Požiadavky na vodičov. In UBER [online]. 2014, [citované 2018-03-10]. Dostupné na internete: <<https://www.uber.com/sk/drive/requirements/>>.
49. UBER. 2018. *Čo je Uber Taxi*. [online]. 2018, [citované 2018-04-09]. Dostupné na internete: <http://www.ubertaxi.sk/co-je-uber/>.
50. VAUGHAN, R. – DAVERIO, B. 2016. *Assessing the size and presence of the collaborative economy in Europe*. [online]. 2016, [citované 2018-04-18]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/ntb/Downloads/Analytical%20paper%20on%20the%20economic%20scale%20and%20growth%20of%20the%20collaborative%20economy.pdf>